

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908.

Första Kammaren.

N:o 50.

Lördagen den 9 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 2 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 113, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af besparingar å vissa extra ordinarie anslag till anskaffning af krigsfartygsmateriel,

n:o 114, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af allmänna besparingar å riksstatens femte hufvudtitel till ändrings- och reparationsarbeten å sjömätningarfartyget Tärnan m. m.,

n:o 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af ett anslag å extra stat till förstärkning af arbetskrafterna inom statskontoret,

n:o 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af ny bostad åt landshöfdingen i Blekinge län m. m.,

n:o 117, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till offentliggörande af förhandlingarna vid elfte internationella antialkoholkongressen,

n:o 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till en vetenskaplig expedition till Spetsbergen år 1908,

n:o 119, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till byggnader för ett landsarkiv i Göteborg,

n:o 120, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af anslag till export- och handelsstudiestipendier,

n:o 121, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den Alnarps kungsgård underlydande lägenheten Fiskarlyckan,

n:o 122, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa områden från kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Kvis-tofta n:o 5 i Malmöhus län,

n:o 123, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre lägenheter från förra häradshöfdingbostället Åsum n:is 3 och 22 i Kristianstads län,

n:o 124, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra länsmansbostället Norrö n:o 1 Östergård i Östergötlands län hörande lägenhet,

n:o 125, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till indragna militiebostället Smältryd med underlydande i Älfsborgs län hörande lägenheter och områden,

n:o 126, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra fänriksbostället 1 mantal Mälhammar n:o 1 i Södermanlands län,

n:o 127, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till förra militiebostället $\frac{1}{2}$ mantal Torestorp n:o 1 i Jönköpings län hörande jordområde jämte rätt till vatten,

n:o 128, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två torp från förra kronofogdebostället Södra Vee n:o 1 i Värmlands län,

n:o 129, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af det förra häradshöfdingbostället Husby n:is 3 och 4 i Uppsala län tillhörande torpet Falsboda n:o 1,

n:o 130, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till förra hospitalshemmanet Bolsbyn n:is 1—3 i Uppsala län hörande soldattorp,

n:o 131, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af mark från förra militiebostället Viken n:o 2 i Jämtlands län,

n:o 132, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Lidköpings stad af den kyrkoherden i Lidköpings pastorat på lön anslagna åkerjord,

n:o 133, i anledning af väckt motion om upplåtande af odlingslägenheter å kronoparkerna inom Kopparbergs län m. m.,

n:o 134, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående aflöningsförhöjning till riksförsäkringsanstaltens tjänstemän och betjante, samt

n:o 135, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående afsättande af medel till pensionering af statens järnvägars personal;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 61, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 32 och 41 i nådiga förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 samt §§ 34 och 43 i nådiga förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 jämte inom Riksdagen i ämnet väckta motioner,

n:o 62, i anledning af väckta motioner dels om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående kommunal rösträtt för gifta kvinnor, dels ock om ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m., samt

n:o 63, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt till fiske i de större insjöarna, äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 17, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Konungen i fråga om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket m. m., och

n:o 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sofplatser för tredje klassens passagerare å statens järnvägar.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts nästlidne dag bordlagda utlåtande, n:o 16.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 5 och 6 innevarande månad bordlagda memorial n:o 110, i anledning af vissa delar af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande lönereglering för landsstaterna i länen m. m.

Statsutskottet hade erhållit del af kamrarnes beslut i anledning af utskottets utlåtande n:o 90 angående Kungl. Maj:ts proposition n:o 71 rörande lönereglering för landsstaterna i länen m. m. jämte i ämnet väckta motioner. Dessa beslut voro från hvarandra skiljaktiga förutom i vissa delar, hvarom nu ej vore fråga, beträffande åtskilliga punkter under afdelning I, rörande länsstyrelserna, i utskottets berörda utlåtande. Under berörda afdelning hade utskottet under mom. b) hemställt, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts ofvannämnda proposition och åtskilliga i ämnet väckta motioner måtte godkänna i utlåtandet intagen aflöningsstat för tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna att tillämpas från och med år 1909.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade ifrågasvarande moment i sin helhet blifvit af Första Kammaren till utskottet återremitteradt, men af Andra Kammaren endast såvidt det

*Angående
lönereglering
för tjänstemän
och betjänte
vid vissa läns-
styrelser.*

*Angående
lönereglering
för tjänstemän
och betjante
vid vissa läns-
styrelser.
(Forts.)*

rörde tjänstemän och betjante vid länsstyrelsen i Stockholms län. Då utskottet funne af förhållandena påkalladt, att, innan utskottet afgafve förslag i öfrigt med anledning af återremissen, beslut äfven af Första Kammaren måtte föreligga beträffande den del af mom. b), som blifvit af Andra Kammaren för dess del afgjord, hade utskottet i nu föredragna memorial hemställt, att Första Kammaren måtte fatta beslut i anledning af utskottets i dess förenämnda utlåtande under I b) angående aflöningsstat för länsstyrelserna framställda förslag, utom i hvad det afsåge länsstyrelsen i Stockholms län.

Herr Törneblad: Herr grefve och talman! Mina herrar! Som kammarens ledamöter torde erinra sig och för öfrigt af memorialet framgår, blef hela punkten b), som rörde länsstyrelserna af kammaren vid ärendets förra behandling återremitterad. Den återremissen skedde, såvidt man af diskussionen kunde döma, med särskildt afseende på förslaget angående Stockholms län.

Andra Kammaren afgjorde åter den del af punkten b), som rörde öfriga länsstyrelser. Utskottet har därför anhållit, att kammaren måtte fatta beslut i den del af punkten, i hvilken Andra Kammaren fattat beslut, på det att, när beslut här är fattadt i denna del, frågan om återremiss rörande Stockholms län må kunna i vanlig ordning företagas inom utskottet.

Då, såvidt jag kan påminna mig, icke några särskilda yrkanden emot utskottets hemställan i den del, hvarom det nu gäller att fatta beslut, vid förra sammanträdet gjordes, tillåter jag mig att utan vidare motivering hemställa, att kammaren måtte bifalla statsutskottets förslag i den del af punkten I b), som rör länsstyrelserna med undantag af länsstyrelsen i Stockholms län.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i sitt utlåtande n:o 90 punkten I b) hemställt utom i hvad angick länsstyrelsen i Stockholms län.

*Om
skärpta straff-
bestämmelser
för spridande
af kvarstads-
belagd skrift.*

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 6 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 14, i anledning af Kungl. Majts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 4 mom. 9 och § 5 mom. 10 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i förstnämnda § af tillagda mom. 13 och 14, dels ock väckt motion om ändring af 4 § 9 mom. tryckfrihetsförordningen.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna hänvisat Kungl. Maj:ts till Riksdagen aflättna proposition n:o 132 jämte ett i anledning af densamma inom Andra Kammaren afgifvet yttrande. Uti nämnda proposition hade Kungl. Maj:t till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlagt förslag till ändrad lydelse af § 4 mom. 9 och § 5 mom. 10 tryckfrihetsförordningen äfven-

som till införande i förstnämnda § af tillagda mom. 13 och 14, af den lydelse den kungl. propositionen utvisade.

I sammanhang med förenämnda proposition hade utskottet till behandling förehafvt en inom Första Kammaren af herr *K. H. Bergendahl* väckt, till utskottet hänvisad motion, n:o 43, däruti hemställts, att Riksdagen måtte för sin del antaga såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till lydelse af 4 § 9 mom. tryckfrihetsförordningen:

»Den, som, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet säljer eller annorledes sprider skriften, straffes med böter från och med femtio till och med femhundra kronor eller fängelse i högst sex månader.

Utgifver någon, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet ånyo af trycket sådana stycken af skriften, som föranledt kvarstaden, straffes som ofvan sägs, och gälle i fråga om ansvar för den nya skriftens innehåll hvad om tryckt skrift i allmänhet i denna lag stadgas.»

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt.

1:o) att Riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förvarande proposition, antaga att hvilat till vidare grundlagsenlig behandling följande

Förslag

till

ändrad lydelse af § 4 mom. 9 och § 5 mom. 10 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i förstnämnda § af tillagda mom. 13 och 14.

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

§ 4.

§ 4.

9:o. Hvar, som beträdes att hafva försålt eller utspridt en i laga ordning med kvarstad belagd eller konfiskerad skrift, vare vid alla sådana tillfällen, då han om kvarstaden kunskap ägt eller bort äga, till samma ansvar som författaren förbunden, och umgälle förbrytelsen efter enahanda grunder. Rubbning af kvarstad, hvaruppå försäljning eller utspridande icke följt, umgälles enligt allmän lag.

9:o. Den som, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften, straffes med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar eller med fängelse från och med en månad till och med ett år. Samma lag vare, där någon med vetskap om att tryckt skrift förklarats kon-

*Om
skärpta straff-
bestämmelser
för spridande
af kvarstads-
belagd skrift.*
(Forts.)

Om
skärpta straff-
bestämmelser
för spridande
af kvarstads-
belagd skrift.

(Forts.)

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

fiskerad utsprider eller låter ut-
sprida skriften.

Hvad nu är stadgadt äge ej
tillämpning i det fall, att ansvar
äger rum enligt 14 mom. denna §.

Rubbning af kvarstad, som ej
innefattar straffbart utspridande,
umgälles enligt allmän lag.

13:o. Vid sådan afdelning af
krigsmakten, som ställes eller är
ställd på krigsfot, äge jämväl
högste befälhafvaren den rätt att
förordna om indragning, hvarom
i 12 mom. sägs; och förhålles
med pröfning, huruvida förord-
nandet skall äga bestånd, på sätt
där är stadgadt.

14:o. Den som, medan sådant
förordnande om indragning af
skrift, hvarom nu sagts, är gäl-
lande, med vetskap om förord-
nandet utsprider eller låter ut-
sprida skriften vid trupp eller å
flottans fartyg, straffes, där han
lyder under strafflagen för krigs-
makten, efter nämnda lag, men
eljest med böter från och med
trettio tre riksdaler sexton skillin-
gar till och med trehundra trettio-
tre riksdaler sexton skillingar eller
fängelse från och med en må-
nad till och med ett år.

§ 5.

10:o. Är åklagad skrift, efter
åklagarens påstående, af så brotts-
lig beskaffenhet, att urbot a be-
straffning därå följa bör, och
skriftens författare hörer till det
stånd, att, efter lag och författ-
ningar, han endast i hofrätt för
dylikt brott dömas kan, förvise
då underrätt, där namnsedeln blif-

§ 5.

10:o. Om laga domstol för åtal
å förbrytelse, som omförmäles i
4 § 9 mom., så ock för åtal jäm-
likt 4 § 14 mom. mot någon,
som ej lyder under strafflagen
för krigsmakten, gälle hvad i all-
män lag sägs.

Åtal jämlikt 4 § 14 mom. mot
någon, som lyder under straff-

Nuvarande lydelse:

vit öppnad, saken till hofrättens handläggning, hvarefter med densamma vidare förfares, såsom denna tryckfrihetslag föreskrifver.

Föreslagen lydelse:

lagen för krigsmakten, skall tillhöra krigsdomstols upptagande; och tillämpas i ty fall hvad om rättegången vid sådan domstol är eller varder stadgadt, dock att underställning alltid skall äga rum på sätt förut är sagdt.

Om
skärpta straff-
bestämmelser
för spridande
af kvarstads-
belagd skrift.

(Forts.)

2:o) att herr Bergendahls motion, n:o 43, måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under punkten 1:o).

Reservation hade anförts af herr *Staaff*, med hvilken instämt herrar *af Callerholm*, *Beckman*, *Ericsson* i Vallsta, friherre *Bonde* samt herr *Kvarnzelius*, och som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas, i anledning af densamma jämte den af herr Bergendahl i ämnet väckta motion, antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande

Förslag

till

ändrad lydelse af § 4 mom. 9 och § 5 mom. 10 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i förstnämnda § af tillagda mom. 13 och 14.

Nuvarande lydelse:

§ 4.

9:o. Hvar, som beträdes att hafva försålt eller utspridt en i laga ordning med kvarstad belagd eller konfiskerad skrift, vare vid alla sådana tillfällen, då han om kvarstaden kunskap ägt eller bort äga, till samma ansvar som författaren förbunden, och umgälle förbrytelsen efter enahanda grunder. Rubbning af kvarstad, hvaruppå försäljning eller utspridande icke följt, umgälles enligt allmän lag.

Föreslagen lydelse:

§ 4.

9:o. Den som, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet, utsprider eller låter utsprida skriften, straffes med böter från och med trettio riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio riksdaler sexton skillingar eller med fängelse från och med en månad till och med sex månader. Samma lag vare, där någon med vetskap om att tryckt skrift för-

Om
skärpta straff-
bestämmelser
för spridande
af kvarstads-
belagd skrift.
(Forts.)

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

klarats konfiskerad utsprider eller låter utsprida skriften.

Hvad nu är stadgadt äge ej tillämpning i det fall, att ansvar äger rum enligt 14 mom. denna §.

Rubning af kvarstad, som ej innefattar straffbart utspridande, umgälles med böter från och med trettiotre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra-trettiotre riksdaler sexton skillingar.

13:o. Vid sådan afdelning af krigsmakten, som för annat ändamål än öfning ställes eller är ställd på krigsfot, äge jämväl högste befälhafvaren den rätt att förordna om indragning, hvarom i 12 mom. sägs; och förhålles med pröfning, huruvida förordnandet skall äga bestånd, på sätt där är stadgadt.

14:o. Den som, medan sådant förordnande om indragning af skrift, hvarom nu sagts, är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid afdelning af krigsmakten, som för annat ändamål än öfning ställes eller är ställd på krigsfot, straffes, där han lyder under strafflagen för krigsmakten, efter nämnda lag, men eljest med böter från och med trettiotre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra-trettiotre riksdaler sexton skillingar eller fängelse från och med en månad till och med sex månader.

§ 5.

§ 5.

10:o. Är åklagad skrift, efter åklagarens påstående, af så brotts-

10:o. Om laga domstol för åtal å förbrytelse, som omförmåles i

Nuvarande lydelse:

lig beskaffenhet, att urbota bestraffning därå följa bör, och skriftens författare hörer till det etånd, att, efter lag och författningar, han endast i hofrätt för dylikt brott dömas kan, förvise då underrätt, där namnsedeln blifvit öppnad, saken till hofrätens handläggning, hvarefter med densamma vidare förfares, såsom denna tryckfrihetslag föreskrifver.

Föreslagen lydelse:

4 § 9 mom., så ock för åtal jämlikt 4 § 14 mom. mot någon, som ej lyder under strafflagen för krigsmakten, gälle hvad i allmän lag, sägs.

Åtal jämlikt 4 § 14 mom. mot någon, som lyder under strafflagen för krigsmakten, skall tillhöra krigsdomstols upptagande; och tillämpas i ty fall hvad om rättegången vid sådan domstol är eller varder stadgadt, dock att underställning alltid skall äga rum på sätt förut är sagdt.

Om
skärpta straff-
bestämmelser
för spridande
af kvarstads-
belagd skrift.
(Forts.)

Vidare hade reservation anförts af herr *Berger*, som instämt i den af herr *Staaß* afgifna reservation, i hvad densamma afsåg § 4 mom. 13.

På framställning af herr talmannen beslöts, att förevarande utlåtande skulle företagas punktvis till afgörande och att utskottets i punkten 1 framlagda förslag skulle paragrafvis föredragas, § 4 momentvis samt därefter utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkten 1.

Utskottets förslag till ändrad lydelse af § 4 mom. 9 och § 5 mom. 10 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i förstnämnda § af tillagda mom. 13 och 14.

§ 4 mom. 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 13.

Herr *Berger*: Såsom hvilande till grundlagsenlig behandling antogs vid 1906 års Riksdag ett lagförslag, enligt hvilket skrifter, hvilka uppenbarligen äsyfta att utplåna känslan af plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat emot befälet eller eljest undergräfvä krigslydnaden, kunna indragas, om de anträffas vid trupp eller ombord å flottans fartyg. Skrifterna behöfva enligt lagförslaget icke vara brottsliga i juridisk mening. De kunna indragas i alla fall. Om indragning skall enligt lagförslaget förordnas af justitieministerns ombud.

Nu är här i § 4 mom. 13 tryckfrihetsförordningen föreslaget,

Om skärpta straffbestämmelser för spridande af kvarstadsbelagd skrift. att vid sådan afdelning af krigsmakten, som ställes eller är ställd på krigsfot, jämväl högste befälhafvaren skall äga rätt att förordna om indragning af dylika skrifter. Justitieministerns ombud skola äfven i dessa fall hafva kvar sin rätt att förordna om indragning, men därjämte skall enligt lagförslaget högste befälhafvaren förses med sådan myndighet.

(Forts.)

Nu kan det tyckas, att detta stadgande enligt de nyttjade ordalagen skulle vara tillämpligt endast under krig eller vid krigsfara, men så kan nog icke stadgandet tolkas, utan det blir nog tillämpligt äfven vid så kallad försöksmobilisering eller öfningsmobilisering. Men någon giltig anledning synes icke förefinnas att vid sådan mobilisering tillägga befälhafvaren ifrågavarande indragningsmakt, utan torde vid öfningsmobilisering indragningsmakten utan olägenhet kunna utöfvas af justitieministerns ombud såsom i vanliga fall. Vid sådan mobilisering däremot, som förekommer, då krig är utbrutet eller då fara för krig är för handen, kan det vara skäl, att befälhafvaren till undvikande af all omständlighet får själfförordna om indragning af sådan här skrift och att sålunda i dessa fall ett ingripande af justitieministerns ombud icke behöfver afvaktas.

Då högste befälhafvaren emellertid enligt min uppfattning endast i dylika trängande fall bör tillerkännas en myndighet, som får antagas i regel utöfvas på ett mera tillfredsställande sätt af justitieministerns ombud, tillåter jag mig i enlighet med min reservation hemställa, att mom. 13 antages med den ändring, att orden »för annat ändamål än öfning» inskjutas framför orden »ställes eller är ställd på krigsfot».

Herr statsrådet Hederstierna: Som herrarna finna, är det icke stor skillnad mellan reservantens förslag och Kungl. Maj:ts förslag, som är af konstitutionsutskottet tillstyrkt. Enligt det från 1906 hvilande grundlagsförslaget skola justitieministerns ombud i orterna äga besluta om indragning af olämpliga skrifter, och denna indragning skall därefter ofördröjligen anmälas för tryckfrihetskommittén, som äger besluta om indragningen skall äga bestånd eller icke. Nu innehåller den kungl. propositionen, att sådan indragningsbefogenhet skall äfven, när en del af krigsmakten ställes eller är ställd på krigsfot, tillerkännas högste befälhafvaren.

Reservanten är ense med Kungl. Maj:t om att denna befogenhet bör högste befälhafvaren hafva, när hären ställes på krigsfot, vid alla andra tillfällen än när det gäller öfning.

Det är icke så synnerligen ofta som delar af krigsmakten ställas på krigsfot i och för öfning. I 29 § värnpliktslagen, där det finnes definition på dylik öfning, säges det, att det skall vara öfning som beslutas genom en antagen lag. Det skall således vara Kungl. Maj:t och Riksdagen, som äro ense om att en sådan öfning skall äga rum. Det kan således icke komma ifråga vid de vanliga fälttjänstöfningarna, som pågå hvarje år. Hittills har visst sådan öf-

ning, på hvilken ifrågasatt stadgande skulle vara tillämpligt, förekommit en enda gång, nämligen i Östergötland och Norrland.

Vid dessa mobiliseringsöfningar vill man naturligtvis så mycket som möjligt hafva mobiliseringen att tillgå på samma sätt som i krig. Att då uppdraga en sådan skillnad som här ifrågasatts, synes icke vara af behovet påkalladt.

Jag vill därjämte tillägga, att det kan ju medföra praktiska olägenheter. Mobiliseringsöfningen kan ju försiggå i en aflägsen landsända och det är icke säkert, att det i den orten finnes något justitieministerns ombud. Dessa ombud förefinnas för närvarande endast i städerna och enligt det hvilande grundlagsförslaget skola de kunna förordnas jämväl å andra orter, men det är icke sagdt, att något ombud finnes på den ort, där öfningen äger rum. Några ambulatoriska ombud, som skulle medfölja hären, kan man icke tillsätta.

För resten är saken icke farlig, då som nämnts det hela är ett interimistiskt förordnande, som genast skall underställas tryckfrihetskommittén, på hvilken det beror, om indragningen skall äga bestånd eller icke. Därför tror jag det vore lyckligt, om kammaren ville antaga Kungl. Maj:ts förslag i oförändradt skick.

Herr Blomberg: Med hänvisning till hvad som af statsrådet Hederstierna anförts ber jag att få yrka bifall till utskottets framställning.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande paragraf yrkats, dels att hvad utskottet i afseende å densamma hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Berger*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att orden: »för annat ändamål än öfning» insköttes framför orden »ställes eller är ställd på krigsfot».

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga delar af förslaget.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

*Om
skärpta straff-
bestämmelser
för spridande
af kvarstads-
belagd skrift.
(Forts.)*

*Om
förbud mot
utlämnande af
vissa för officiell
statistik
afsedda upp-
gifter.*

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 6 och 8 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna hänvisat Kungl. Maj:ts till Riksdagen aflåtna proposition, n:o 109, däruti Kungl. Maj:t till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlagt följande

Förslag

till

ändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen.

§ 2.

4:o. I grund af — — — som helst.
Vid föregående tillåtelse skola följande undantag ovägerligen iakttagas:

Att protokoll — — — icke uppenbara.

Att ej några — — — böte femtio riksdaler.

Att mobiliseringsplaner — — — skriften konfiskeras.

Att i hvad rättegångsmål — — — böte femtio riksdaler.

Det skall ock — — — sexton skillingar.

Att protokoll — — — sexton skillingar.

Att ingen må tillåtas — — — sexton skillingar.

Att utdrag — — — böte femtio riksdaler.

Att uppgifter — — — böte femtio riksdaler.

Att för officiell statistik lämnade uppgifter, som afse namngifna enskilda personer, bolag eller andra enskilda samfälligheter, ej må utlämnas, förrän fem år från uppgiftens datum förflutit, för så vidt utlämnandet kan antagas lända till skada för den, som afgifvit uppgiften eller eljest däri afses. Den häremot bryter, så ock den, som i tryck offentliggör dylik uppgift, hvilken obehörigen utlämnats, böte femtio riksdaler.

Att de från bankinspektionen — — — böte femtio riksdaler.

Att ansökning — — — böte femtio riksdaler.

Att sådant — — — hufvudsaken.

I öfrigt — — — stadgadt är.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas, ville antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag om tillägg till 2 § 4:o

tryckfrihetsförordningen att däri införas näst efter stadgandena om självdeklarationer:

§ 2.

4:o

Om
förbud mot
utlämnande af
vissa för officiell
statistik
afsedda uppgifter.

(Forts.)

Att för officiell statistik lämnade uppgifter, som afse namngifna enskilda personer, bolag eller andra enskilda samfälligheter, ej må utlämnas, förrän fem år från uppgiftens datum förflutit; dock att, såvida med hänsyn till uppgiftens natur eller det ändamål, för hvilket den åstundas, och omständigheterna i öfrigt trygghet kan antagas vara för handen, att ett tidigare utlämnande icke kommer att missbrukas till skada för den, som afgifvit uppgiften eller eljest däri afses, utlämnande äfven före sagda tidpunkt må äga rum; ägande vederbörande myndighet att därvid göra de förbehåll, som kunna pröfvas erforderliga. Den som obehörigen utlämnar uppgift eller i tryck offentliggör uppgift, som han vet vara obehörigen utlämnad, så ock den, som bryter emot förbehåll, hvarunder utlämnande skett, böte från och med femtio till och med trehundra riksdaler.

Reservation hade anförts af herr *Nyström*, hvilken likväl ej angifvit sin åsikt.

Herr statsrådet *Hederstierna*: Det är i sak icke stor skillnad här emellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag. Det är egentligen i formen, som skillnaden föreligger. Kungl. Maj:t har föreslagit, att sådana uppgifter, hvarom här är fråga, ej må utlämnas förrän fem år från uppgiftens datum förflutit, för så vidt utlämnandet kan antagas lända till skada för den, som afgifvit uppgiften eller eljest däri afses.

Utskottet däremot förbjuder kategoriskt all utlämning under de fem åren, men säger därefter, att det kan dock ske, därest det icke skadar den som afgifvit uppgiften eller eljest däri afses.

Anledningen till denna omformulering af utskottet förmodar jag ligger däri, att utskottet velat införa en rättighet för myndigheterna i fråga att kunna utlämna en dylik uppgift äfven under de fem åren under föreskrift tillika om vissa förbehåll för att ingen skada skall kunna uppstå.

I detta afseende vill jag påpeka, att det på sätt och vis ju är en förbättring, en mera smidig formulering som föreskriften på så sätt fått, men å andra sidan är att märka, att säkerheten för den person som lämnat uppgiften, icke är lika stor. Om Kungl. Maj:ts förslag antages, vet han alldeles bestämdt, att om uppgiften skadar honom, utlämnas den icke under de fem åren, under det att enligt utskottets förslag kan den utlämnas, om myndigheten samtidigt gör vissa för-

Om
förbud mot
utlämnande af
vissa för officiell
statistik
afsedda upp-
gifter.
(Forts.)

behåll. Utskottet föreslår äfven, att om man bryter emot dessa förbehåll, skall detta bestraffas. I praktiken tror jag, att detta kommer att möta svårigheter. Gör myndigheten förbehållen muntligen, blir det omöjligt att styrka innehållet i dem och göras de skriftligen, blir det svårt att precisera dem så, att skada icke uppstår. Jag förmodar därför att i praktiken komma sådana utlämnanden med förbehåll icke ofta att äga rum.

Vidare har Kungl. Maj:t i sitt förslag sagt, att uppgifterna icke må utlämnas, »för så vidt utlämnandet kan antagas lända till skada för den, som afgifvit uppgiften eller eljest däri afses». Utskottet har däremot gifvit sig in på en närmare formulering eller beskrifning af innebörden i detta stadgande, nämligen »så vida med hänsyn till uppgiftens natur eller det ändamål, för hvilket den ästundas, och omständigheterna i öfrigt, trygghet kan antagas vara för handen, att ett tidigare utlämnande icke kommer att missbrukas». Det förefaller mig, som om utskottet i denna formulering icke lyckats få den koncisa form, som man gärna vill hafva i ett grundlagsstadgande.

Jag ber äfven att beträffande denna utskottets föreskrift, att trygghet skall finnas för att »ett tidigare utlämnande icke kommer att missbrukas» etc., få påpeka, att det är väl icke utlämnandet som missbrukats, utan uppgiften som missbrukas eller snarare tillståndet att få uppgiften som missbrukas, men icke är det själfva utlämnandet.

Vidare skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag både den som utlämnar uppgiften och den som i tryck offentliggör den straffas, vare sig han insett eller bort inse, att uppgiften obehörigen utlämnats. Enligt utskottets förslag skall ämbetsmannen straffas i båda dessa fall, men den som offentliggör uppgiften straffas endast, om han vet, att uppgiften är obehörigen utlämnad. I detta afseende har konstitutionsutskottet infört en skillnad emot hvad i öfrigt förekommer. Beträffande patentuppgifter, taxeringsuppgifter eller uppgifter från straffregistret förekommer icke denna skillnad emellan ämbetsmannen, som lämnar ut uppgiften, och den som offentliggör den.

Slutligen ber jag att få påpeka, att under det Kungl. Maj:ts förslag bestämmer ett fixt straff, böter 50 riksdaler, har utskottet i stället föreslagit en strafflatitud från 50 till och med 300 riksdaler. Emot en sådan bestämmelse i och för sig finnes intet att erinra. Det är i allmänhet lämpligt, att det finns en strafflatitud, men det är i alla fall icke vanligt i denna del af tryckfrihetsförordningen. I detta moment af 2 § förekommer sådan latitud endast i fråga om mobiliseringsplaner; i öfrigt äro straffen fixa.

Som kammaren finner, äro mina erinringar icke synnerligen grava och röra sig mera om formella saker, men jag vill bekänna, att icke finner jag utskottets förslag egentligen utgöra någon förbättring. Hufvudsaken är emellertid, att någon bestämmelse i detta afseende kommer till stånd.

Herr Nyström, Johan Fredrik: Jag har låtit anteckna mig som reservant för att hafva rätt att i kammaren framställa några betänkligheter, som redan framhållits i utskottet, men som utskottet, kanske på goda skäl, funnit icke hafva någon större betydelse.

Enligt den föreslagna lagen skulle de uppgifter, som industriidkare lämna till vederbörande ämbetsverk, hållas hemliga under fem år, men icke längre. Äfven om uppgiften är af den natur, att dess offentliggörande fortfarande kan skada industriidkaren, skall den kunna offentliggöras efter fem år.

Af hvad slag äro nu dessa uppgifter? Jo, därom meddelar den s. k. statistiska kommittén, som först väckt detta förslag följande:

»Att dessa uppgifter innehålla produktions- och affärshemligheter af många olika slag synes ligga i öppen dag. Konkurrenter kunna i många fall genom ett studium af dessa uppgifter komma en produktionsteknisk hemlighet på spåren och ännu oftare draga slutsatser om det ifrågavarande företagens afsättningsförhållanden.»

Nu kan man ju säga, såsom man sagdt inom utskottet, att en sådan uppgift förlorat all aktuell betydelse efter fem år, och jag tror ock, att i de flesta fall det nog är så. Men jag undrar, om icke det skulle kunna tänkas, att en produktions tekniska hemligheter kunna vara af den natur, att deras offentliggörande för konkurrenter äfven efter fem år kan skada den, som lämnat uppgiften. Men äfven om man går så långt som att säga, att dessa uppgifter äro antikverade efter fem år, kommer detta lagstadgande att verka ogynnsamt; ty den som lämnar en sådan uppgift, kan nog aldrig veta, om ej hans produktionsmetod efter fem år är densamma som nu och han måste därför alltid befara, att de uppgifter, han i dag lämnar och som efter fem år skola meddelas åt hans konkurrenter, då kunna användas till hans skada. Jag menar således, att så länge man icke sagt, såsom man bort säga, att uppgiften skall vara hemlig, så länge dess offentliggörande kan skada, riskerar man att icke få de upplysningar, man vill hafva.

Jag tror därför, att den föreslagna grundlagsändringen icke kommer att medföra den nytta, som man afsett med den, ty industriidkarne kunna aldrig fullt lita på att de icke skada sig själfva, om de lämna sådana intima notiser och uppgifter som de här ifrågavarande. Jag hade därför ansett, att lagparagrafen skulle hafva formulerats i den riktning, att uppgifterna böra hållas hemliga så länge som deras offentliggörande kan anses skada den, som lämnat dem, oafsett huru många år detta hemlighållande skulle komma att omfatta. Detta har utskottet icke ansett äga någon praktisk betydelse, af skäl som jag redan nämnt. Jag skall nu därför icke göra något yrkande härom; jag har endast velat framställa till kammarens industriidkande medlemmars bepröfvande, huruvida de anse, att det finnes fog för mina betänkligheter, eller icke.

Herr Fahlbeck: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag

Om
förbud mot
ullämnande af
vissa för officiell
statistik
afsädda uppgifter.
(Forts.)

*Om
förbud mot
utlämnande af
vissa för officiell
statistisk
afsedda uppgifter.*

(Forts.)

tillåter mig först att med några ord beröra hvad den siste ärade talaren anmärkte, nämligen den korta tidsgränsen af fem år för hemlighällandet af ifrågavarande uppgifter. Det är uppenbart att, om vi i Sverige hade kunnat införa samma princip, som råder i de flesta andra länder, att statistiska uppgifter äro utan vidare konfidentiella — hvarvid ingen tidsgräns är bestämd — så hade det varit det bästa.

Vår tryckfrihetsförordning går likväl i en helt annan riktning, och det kan icke vara någon tanke på att hos oss genomföra en sådan bestämmelse. Vi måste sätta en tidsgräns, på det att icke denna nyttiga och nödiga reform möjligen skulle stöta på betänkligheter hos många, hvilka anse, att tryckfrihetsförordningen är ett noli me tangere utom i nödfall. Därför bestämde vi oss i kommittén för fem år, och någon risk därvidlag kan, anser jag, icke gärna förekomma.

Nu för tiden utvecklar sig nämligen det ekonomiska lifvet så snabbt, att uppgifter, som äro 5 år gamla, vanligen icke hafva någon aktuell betydelse. Enstaka undantagsfall kunna väl tänkas, men de äro sällsynta.

Hvad däremot andra uppgifter beträffar, uppgifter, som röra personer, t. ex. uti straffregistret, så äro de ännu icke föremål för statistisk behandling, men då de blifva det, då får man komma tillbaka och begära att få en helt annan bestämmelse i detta afseende. Därvidlag kan ingen tidsgräns sättas, utan då måste man fordra, att sådana uppgifter öfver hufvud taget skola vara konfidentiella; men detta föreligger icke nu. Här är det endast fråga om de statistiska uppgifter, som för närvarande gifvas, och beträffande dem må man väl säga, att en tidsgräns af 5 år är tillräcklig. Det gäller härvidlag, att icke låta det bästa bli fiende till det bättre.

Hvad så beträffar de anmärkningar, som från statsrådsbanken nyss riktades mot den formulering, som utskottet gifvit detta moment, så röra de detaljer, i hvilka man kan hafva olika mening, och det kan vara en smaksak, synes det, om uttryckssättet är mer koncist i Kungl. Maj:ts förslag eller icke. Utskottet har ansett, att det sätt, på hvilket det formulerat det förslag, som kommit först ifrån kommittén och sedan ifrån Kungl. Maj:t, utgör en väsentlig förbättring.

Först och främst förefaller mig detta gälla utskottets formulering, att inga uppgifter få utlämnas under de 5 första åren annat än åt vissa personer, som i vetenskapligt syfte behöfva bearbeta dem. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle däremot alla uppgifter vara tillgängliga, för så vidt icke utlämnandet kan antagas lända till skada för den etc. Men det är icke lätt för myndigheterna att säkert afgöra, om utlämnandet kan lända till skada eller icke. Därför är det bättre och tryggare för vederbörande uppgiftsaflämnare, att samtliga uppgifter förblifva hemliga under de 5 åren, med det enda undantag som för viss bestämd person, hvilken i vetenskapligt syfte vill bearbeta dem, kan ifrågakomma. Här anser jag således, att utskottet har alldeles uppenbart förbättrat, icke försämrat förslaget.

Vidare nämndes det, att utskottet har skiljt emellan den, som ut-

lämnar uppgiften, och den, som i tryck offentliggör den, samt belagt den senare med straff, blott om han vet, att uppgiften blifvit obehörigen utlämnad. Det måste dock anses vara en gifven förbättring, att icke den oskyldige, som icke visste, att uppgiften bort hemlighållas, skall blifva straffad, i händelse han publicerar den. Att den ämbets- eller tjänsteman, som utlämnat viss uppgift, ehuru utlämnandet icke bort ske, drabbas af straff, ehvad publicering ägt rum eller icke, är en gifven sak.

I fråga om mobiliseringsplaner är också denna precisering genomförd, så att äfven härutinnan har utskottet enligt min uppfattning gifvit ett bättre förslag än det, som föreligger från Kungl. Maj:ts sida.

Från statsrådsbanken gjordes visst äfven några andra anmärkningar rörande formuleringen, men som jag icke riktigt kommer ihåg hvad det var, skall jag icke gifva mig närmare in därpå. Det förhåller sig ju alltid så vid formuleringen af en rättssats, att i synnerhet herrar jurister ofta nog hafva olika meningar om den och den detaljen. Jag upprepar, att det torde understundom vara en smaksak. Men, jag tror icke, att i detta fall Kungl. Maj:ts smak varit bättre än utskottets. Jag hemställer alltså, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda betänkande n:o 23, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge, dels ock en i ämnet väckt motion.

Författningsförslag angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

I proposition n:o 188, dagtecknad den 24 april 1908, hvilken proposition hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Vidare hade i en inom Andra Kammaren af herr *M. Matsson* väckt motion, n:o 317, i hvars syfte sex andra af kammarens ledamöter instämt och hvilken motion likaledes hänvisats till bevillningsutskottet, hemställt, att Riksdagen måtte, med godkännande af propositionen i öfrigt, besluta sådan ändring af 1 § i förordningen, att vid resa öfver de delar af gränsen, som omförmäldes under a), måtte få tullfritt medföras 150 kilogram omalen och 100

Författnings- kilogram malen spannmål eller således samma kvantiteter, som om-
 förslag angå- förmäldes under b).
 ende vissa be-
 stämmelser rö-
 rande gräns-
 trafiken mel-
 lan Sverige
 och Norge.

(Forts.)

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på anförda skäl
 skäl hemställt,

1:o) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition n:o 188 måtte
 af Riksdagen bifallas; samt

2:o) att herr Matssons ofvanberörda motion n:o 317 måtte få
 anses besvarad genom hvad utskottet här ofvan under 1:o) hem-
 ställt.

Reservation hade afgifvits af herr *Cavalli*, med hvilken instämt
 friherre *Trolle* samt herrar *Sandwall*, *Wester*, *Håkanson* och *Heden-
 bund*, och som ansett, att i utskottets motivering icke bort inflyta de
 uttalanden, som funnes intagna å sid. 11 och 12 från och med
 orden »Såsom af här ofvan — —» till och med orden »— — än
 hvad under de sista åren i allmänhet ägt rum», samt att utskottets
 yttrande och förslag bort inskränkas till följande:

»Bevillningsutskottet, som icke haft något att erinra mot Kungl.
 Maj:ts ifrågavarande proposition och således anser, att den i ämnet
 väckta motionen icke bör bifallas, hemställer,

1:o) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition n:o 188 må af
 Riksdagen bifallas; samt

2:o) att herr Matssons ofvanberörda motion n:o 317 må få anses
 besvarad genom hvad utskottet här ofvan under 1:o) hemställt.»

Herr *Cavalli*: Bevillningsutskottet har enhälligt tillstyrkt
 bifall till Kungl. Maj:ts proposition angående ordnandet för ännu ett
 år af gränshandeln mellan Sverige och Norge. Det förefinnes emel-
 lertid en skiljaktighet inom utskottet, och denna skiljaktighet gäller
 den motivering, som utskottet förebragt för sin tillstyrkan af före-
 varande proposition. Utskottets majoritet har nämligen gjort en
 erinran emot Kungl. Maj:ts sätt att handlägga denna fråga och en i
 sammanhang därmed af Kungl. Maj:ts behandlad framställning
 från Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län angå-
 ende afhjälpande af den nöd, som på grund af dålig skörd lär hafva
 rådt där i länet under förlidet år. Kungl. Maj:ts befallningshaf-
 vande hade hemställt, att Kungl. Maj:t »måtte *dels* utverka med-
 gifvande af innevarande års Riksdag att pröfva och afgöra, huruvida
 och i hvad mån den i 1 § mom. b) af förenämnda nådiga förordning
 medgifna tullfrihet vid införsel från Norge af malen spannmål kunde
 utsträckas att omfatta större kvantiteter än i förordningen nu vore
 tillstädt, *dels* omedelbart, sedan sådant medgifvande lämnats, besluta,
 att berörda tullfrihet å malen spannmål finge under den tid, förord-
 ningen gällde, eller till och med den 15 nästkommande maj, utsträckas
 för Västerbottens länsgräns mot Norge att omfatta 300 kilogram».

Mina herrar! I stället för att lyssna till detta förslag har rege-

ringen gripit in i saken genom att ställa till Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande ett kontant belopp af 35,000 kronor för nödens afhjälpande. Då bevillningsutskottets majoritet ansett sig vid detta förhållande kunna rikta en erinran mot regeringen, hade utskottet väl bort påvisa, att den hjälp, som af Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslagits, skulle hafva blifvit af större valör och betydelse än den hjälp, som Kungl. Maj:t lämnat. Detta har utskottet likväl underlåtit att göra, trots att från reservanternas sida framhållits, att den hjälp Kungl. Maj:t lämnat var materiellt vida större än den som befallningshafvande begärt.

*Författnings-
förslag angående
vissa bestämmelser rörande
gränstrafiken mellan
Sverige och Norge.*

(Forts.)

Vidare har man velat, att uttalandet skulle innefatta en hemställan, att Kungl. Maj:t skulle hafva begagnat sig af sin rätt att i visst fall nedsätta tull å spannmål. Jag skall icke yttra mig om Kungl. Maj:ts rätt i detta fall, men däremot uttalar jag utan tvekan den mening, att Kungl. Maj:t härvidlag synes mig hafva förfarit vida lämpligare och mer praktiskt äfvensom i realiteten mer verksamt genom det af Kungl. Maj:t här fattade beslutet, än följdens skulle hafva blifvit, om Kungl. Maj:t lyssnat till det förslag, som framställdes i befallningshafvandes skrifvelse. Nu är det ju också gifvet, att man på den väg regeringen valt kan nå äfven det resultat befallningshafvande åsyftat. Jag föreställer mig nämligen, att Kungl. Maj:t kan genom befallningshafvande ställa till förfogande ett anslag, på det att den lilla stam af inbyggare, som bor där uppe — det lär ju vara en 4—5,000 människor, hvilka för sina behofs fyllande äro oundgängligen hänvisade till Norge — må kunna få hjälp äfven för den tullskillnad, som de få betala för sin spannmål.

Vidare har utskottet gjort en erinran därom, att ifrågavarande framställning kommit något sent, eller utskottet uttalar rättare sagdt en önskan, att den måtte komma tidigare till Riksdagen, än hvad under de sista åren i allmänhet ägt rum. Nu förhåller det sig emellertid så, att här omhandlade proposition är dagtecknad den 24 april, men bevillningsutskottet mottog motsvarande propositioner i följden den 1 maj och i förföljden den 6 maj, utan att vid någotdera tillfället reagera däremot. Det är då något inkonsekvent att klaga i år, när propositionen, som sagdt, kom tidigare än under de föregående två åren.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag, herr talman, om afslag å utskottets motivering och om godkännande af den motivering, som blifvit af mig jämte fem andra ledamöter från denna kamrars reservationsvis fogad vid betänkandet.

Herr Rogberg: Jag erkänner, att jag ursprungligen tänkt yrka bifall till utskottets hemställan, ty jag har funnit det till motiveringen vara rättvist och lämpligt för befolkningen i gränstrakterna, icke minst för befolkningen i Västerbottens läns lappmark närmast norska gränsen. Då likväl den föregående ärade talaren framhållit, att undsättningsmedel kunde användas så, att den tull, som befolk-

Författnings- ningen där i orterna finge erlægga för spannmål från Norge, kunde
 förslag angå- blifva restituerad, och jag anser att denna utväg kan vara lämplig
 ende vissa be- nog under nuvarande tullpolitiska förhållanden, samt jag naturligtvis
 stämmelser rö- afvenledes är öfvertygad, att regeringen icke skall underlåta att
 rande gräns- lämna hjälp till de distrikt, som behöfva sådan, så afstår jag, herr
 trafiken mel- talman, från att göra något yrkande i saken.
 lan Sverige
 och Norge.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr tal-
 mannen, att i afseende på föreliggande betänkande, förutom be-
 träffande motiveringen, hvartill han ville återkomma efteråt, allenast
 yrkats, att hvad utskottet hemställt skulle bifallas.

På sedermera gjord proposition biföll kammaren hvad utskottet
 i förevarande betänkande hemställt.

Beträffande härefter motiveringen yttrade herr talmannen, att
 i afseende därpå annat yrkande ej förekommit, än, af herr *Cavalli*,
 att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af
 honom vid betänkandet afgifna reservation.

Därefter gjordes propositioner, först på godkännande af ut-
 skottets motivering samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande;
 och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande
 ja besvarad.

Författnings-
 förslag angå-
 ende stämpel-
 afgiften.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 6 och 8 innevarande
 maj bordlagda betänkande n:o 24, i anledning af Kungl. Maj:ts
 proposition med förslag till förordning angående stämpelafgiften.

Genom proposition n:o 160, som hänvisats till bevillnings-
 utskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bifogadt proto-
 koll öfver finansärenden för den 3 april 1908, föreslagit Riksdagen
 att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning an-
 gående stämpelafgiften.

Utskottet hade i föreliggande betänkande hemställt, att Kungl.
 Maj:ts ifrågavarande proposition med förslag till förordning angående
 stämpelafgiften måtte af Riksdagen bifallas, dock att 7 och 27 §§
 i förordningen skulle erhålla följande lydelse:

7 §.

Från stämpelafgift enligt denna Art. är kronan befriad.

 Frihet från stämpel enligt denna Art. äger jämväl rum i mantals-
 och kyrkoskrifningsmål; i bevillningsmål och mål angående kronans
 ränta och tionde; i frågor rörande debitering, afskrifning eller
 restitution af kronoutskylder, utbetalning af rese- och traktaments-

ersättning, stämpelafgifter, kommunala eller andra allmänna afgifter, markegångssättning, åsättande af rotering, fastställelse å afsöndring af jord, vattenfall, fiske eller annan dylik lägenhet, anmärkning vid offentliga räkenskaper, redogörelse för allmänna medel, utsyning af skog å allmänning eller ekars fallande å kronojord, tillverkning och inlösen af salpeter och tvist om värfning; i sådana på förvaltningsmyndighets pröfning beroende ärenden, som angå syner å ryttere, soldat- eller båtmanstorp; i ärenden, som afses i lagen rörande afgäld från afsöndrad lägenhet eller i lagen angående aflösning af sådan afgäld; så ock i ärenden, som anhängiggjorts hos justitiekanslersämbetet eller Riksdagens justitieombudsman.

*Författnings-
förslag angående
stämpel-
afgiften.*
(Forts.)

27 §.

Stämplor skola vara att tillgå af följande slag, nämligen:

- a) helarkstämplor å 50 öre samt 1, 1,25, 1,50, 2 och 3 kronor, samt
- b) enkla och dubbla beläggningsstämplor å 5, 10, 15, 20, 25, 30, 40, 50, 60, 75 och 80 öre samt 1, 1,20, 1,50, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 12,50, 15, 20, 25, 30, 50, 75, 100, 200 och 500 kronor.

Vid föredragning af betänkandet begärdes ordet af

Herr Cavalli, som yttrade: I afseende å föredragningen af bevillningsutskottets betänkande n:o 24 tillåter jag mig hemställa,

att det ifrågavarande författningsförslaget föredrages paragrafvis i nummerföljd och, där så erfordras, momentvis med slutmeningar och rubriker sist samt därefter utskottets hemställan;

att vid behandlingen af 8 § afdelningarna A), B) och C) måtte hvar för sig föredragas;

att därest en eller annan del af förslaget återremitteras till bevillningsutskottet, detta må äga befogenhet att äfven föreslå de ändringar i ej återremitterade delar, som kunna äga sammanhang med eller anses vara en följd af återremissen;

att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga att vidtaga sådana ändringar, som påkallas af kamrarnas beslut; samt

att af förslagets text ej må behöfva uppläsa andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Utskottets förslag till förordning angående stämpelafgiften.

I—III Art. samt 27—34 §§.

Godkändes.

Författnings-
örslag angående
stämpel-
afgiften.

(Forts.)

35 §.

Denna paragraf lydte i förslaget sålunda:

Har ämbets- eller tjänsteman i Stockholm hos statskontoret och i länen hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande ställt säkerhet, som i nästföregående § sägs, äge han likaledes efter rekvisition hos statskontoret erhålla de vid hans tjänsteutöfning erforderliga stämplat inom det belopp, för hvilket säkerhet blifvit af honom ställd.

Då ämbets- eller tjänsteman, hvilken har att å tjänstens vägnar emottaga handling, som enligt II Art. skall vid företeendet inför offentlig myndighet förses med stämpel, tillhandahåller stämplat, skola de till handlingen erforderliga stämplat hos honom köpas; börande i sådant fall ämbets- eller tjänstemannen verkställa stämpelbeläggningen.

Ämbets- eller tjänsteman, som på grund af föreskriften i nästföregående stycke uppburit betalning för dubbel beläggingsstämpel, utan att handlingen samtidigt därmed stämpelbelagts, åligger *dels att*, med användande af tryckta i löpande följd numrerade blanketter, omedelbart och utan ersättning lämna kvitto å sålunda uppburna medel samt därvid anteckna kvittots hufvudsakligaste innehåll å en till blanketterna hörande, på samma sätt numrerad talong, *dels ock att*, så snart lämpligen ske kan och minst en gång i månaden, till statskontoret inleverera hvad som sålunda må hafva influtit, med bifogande därvid af den del af nyssnämnda talong, som motsvarar de utfärdade kvittona.

Herr Ekman: I tredje stycket af 35 § föreskrifves:

»Ämbets- eller tjänsteman, som på grund af föreskriften i nästföregående stycke uppburit betalning för dubbel beläggingsstämpel, utan att handlingen samtidigt därmed stämpelbelagts, åligger *dels att*, med användande af tryckta i löpande följd numrerade blanketter, omedelbart och utan ersättning lämna kvitto å sålunda uppburna medel samt därvid anteckna kvittots hufvudsakligaste innehåll å en till blanketterna hörande, på samma sätt numrerad talong, *dels ock att*, så snart lämpligen ske kan och minst en gång i månaden, till statskontoret inleverera hvad som sålunda må hafva influtit, med bifogande därvid af den del af nyssnämnda talong, som motsvarar de utfärdade kvittona.»

Detta stycke har tillagts för att man skall få kontroll öfver att uppbördsmän, som mottagit penningar i förskott af enskilda, skola ordentligt redovisa de sålunda uppburna medlen till statsverket. Kontrollen, såsom den här anordnats, blir emellertid beträffande uppbörden vid tingen synnerligen obekvämt. Häradshöfdingen har att på stället räkna ut, hvad stämpeln kan gå till, samt att å det mottagna beloppet lämna kvitto. För dessa kvitton föreskrifvas nu numrerade blanketter, försedda med talong, hvarå det kvittot

motsvarande beloppet införes. Sedan skall beloppet jämte talongen levereras till statskontoret.

I fråga om uppbörden af stämpelafgiften för lagfarter och in-teckningar går väl anordningen för sig, men i fråga om bouppteckningar är förhållandet ett annat. Det är nämligen ofta ytterst svårt att räkna ut, hvad stämpeln går till enligt bestämmelserna rörande stämpelbeläggning af bouppteckningar. Man kan få sitta ett par timmar för att räkna ut stämpeln till en enda bouppteckning. Häradshöfdingens beräkning kan alltså ej blifva så noggrann, att beloppet utan vidare kan redovisas till statskontoret. För att vara säker kommer han i de flesta fall att beräkna stämpeln snarare för högt än för lågt. Det mottagna öfverskottet återlämnas sedermera till vederbörande, men i talongen, som insändes till statskontoret, kvarstår det högre beloppet.

För att förekomma alltför mycken skriftväxling med statskontoret rörande ändringarna i beloppen, har utskottet tänkt sig, att anteckningar därom skulle kunna ske i själfva talongen. Utskottet yttrar härom på sidan 3: »Detta stadgande lär icke få anses utgöra hinder för vederbörande att i sådana fall, då för hög stämpelafgift uppburits och öfverskottet återställt, innan handlingen stämpelbelagts, för vinnande af erforderlig rättelse därom göra anteckning å talongen; och torde formuläret till denna talong böra upprättas så, att dylik anteckning, där den kommer i fråga, också är förutsedd.»

Men äfven med denna anordning uppstå svårigheter, då redovisningstiden är satt så kort som till en månad. Den summa, som skall levereras, är icke till verkliga siffran känd, förr än man gått igenom alla de till tinget inlämnade stämpelpliktiga handlingarna och kontrollerat påföringarnas riktighet. Tingen hållas visserligen på somliga ställen hvarje månad, men på andra endast hvarannan månad. Där gör man i regeln icke i ordning och lämnar ut expeditionerna förr än två månader gått, sedan man tagit emot handlingarna. Således tror jag, att bestämmelsen om att redovisningen skall ske minst en gång i månaden, icke är lämplig, och det är väl icke heller nödvändigt, att redovisningen till statskontoret sker så ofta. Om man i slutet af tredje stycket af 35 § föreskrifver, att så snart lämpligen kan ske och minst en gång hvarannan månad skall till statskontoret inlevereras hvad som i stämpelmedel må hafva influtit, har man vunnit åtminstone något.

Jag tillåter mig därför att föreslå, att paragrafen så ändras, att slutet af tredje stycket får följande lydelse: »*dels ock att*, så snart lämpligen ske kan och minst en gång hvarannan månad, till statskontoret inleverera hvad som sålunda må hafva influtit, med bifogande därvid af den del af nyssnämnda talong, som motsvarar de utfärdade kvittona.»

Herr statsrådet S w a r t z: Att redogörelserna och redovisningarna för influtna statsmedel böra så fort som möjligt af de olika redovis-

*Författnings-
förslag angående stämpel-
afgiften.*
(Forts.)

*Författnings-
förslag angående
stämpel-
afgiften.*
(Forts.)

ningssskyldige aflämnas till statskontoret, torde väl vara något, som man allmänt kan vara öfverens om. Nu är det fråga om, huruvida den af den föregående talaren anmärkta praktiska svårigheten, om man så vill kalla den, skulle vara af beskaffenhet, att föranleda någon ändring uti det förslag, som af Kungl. Maj:t här är framlagdt och af utskottet tillstyrkt, angående redovisning i förevarande fall en gång månatligen. För min del får jag säga, att jag icke kan finna att något skäl af den föregående talaren blifvit i den riktningen anfördt. Det är visserligen sant, att utskottet här har sagt, att för bekvämlighets skull, just i sådana fall, som af den föregående ärade talaren anfördes, man skulle uti den talong, som här är fråga om, hafva en rubrik upptagen, hvori man kunde anteckna den återbetalning af för mycket i förskott uppburna medel, som ofta nog torde förekomma särskildt vid bouppteckningar, för att sedan bifoga talongen vid reversalet till redovisningen, som skickas till statskontoret. Men naturligtvis är det intet, som hindrar, att om man icke inom den tid af en månad, som är utmätt för redovisningen, hinner få klara alla de bouppteckningar, som äro inlämnade, och få beloppet för hvarje särskild bouppteckning definitivt fastställt, då är det, säger jag, icke något, som hindrar, att i den redovisningen, som man nästa månad skickar in, omförmåla, att för de bouppteckningar, som upptogos i reversalen i förra redovisningen, har betalats för mycket, hvilket man nu vid denna redogörelse uppger.

Jag kan icke förstå, att något hinder af den anledningen kan möta för en månatlig redovisning, och då den naturligtvis ur andra synpunkter är att föredraga framför en redovisning med större mellanrum, ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts och bevillningsutskottets förslag.

Herr Uppström: Jag instämmer till fullo i hvad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nyss yttrade om nödvändigheten, att statsmedel så fort som möjligt redovisas. Men jag skall tillika be att få fästa uppmärksamheten på vikten af att man icke genom en bestämmelse härom åsidosätter ett annat statsintresse, som är af lika vikt och betydelse. Jag menar sammanhanget mellan stämpelpappersmedelsuppbörden och domstolsförhandlingarne; genom hvad nu är föreslaget får statsintresset för de senare vika. Det är nämligen så, att det förslag till uppbörd och redovisning af stämpelpappersmedel, som är ifrågasatt, kommer att väsentligen förhindra och fördröja och på så sätt inverka menligt på tingsgöromålen. Häradsrättens sammanträden komma genom detta nya uppbördsätt, om det skall tillämpas efter författningens ordalydelse i någon mera vidsträckt mån, att förvandlas till uppbördsstämmor, där icke allenast uppbörden skall äga rum, utan där ock debiteringen skall samtidigt ske. För hvar och en, som känner, hur det går till vid tingen, är det klart, att de nya bestämmelserna komma att verka

hindrande på själfva rättsförhandlingen. Under själfva sammanträdet, antingen på förmiddagen, innan rättens förhandlingar börjat, eller ock på eftermiddagen, innan eftermiddagssessionen tagit sin början, är det alltid eller åtminstone vanligen ett större antal personer, som hafva stämpelpfiktiga handlingar att aflämna, som då infinna sig; destå och vänta på hvarandra. Allmänheten står utanför och väntar, och rätten vill börja sina sammanträden. Allt manar således till skyndsamhet.

*Författnings-
förslag angående stämpel-
afgiften.
(Forts.)*

Förut hafva föreskrifterna varit enkla och klara, så att man i allmänhet kunnat expediera denna stämpelpappersuppbörd ganska fort. För ett antal år sedan, det var år 1894, blef arfsskatten införd. Föreskrifterna härom hafva väsentligen hindrat en korrekt uppbörd utaf stämpelmedel för bouppteckningar och testamenten. Detta är redan omnämndt af den förste talaren, som hade ordet, hvadan jag ej behöfver ytterligare inlåta mig därpå; men skall man nu äfven halva arbete och sysselsättning med att skriva ut kvitton och göra anteckningar på talong, blir arbetet ytterligare fördröjt till föga belåtenhet för allmänheten och föga gagn i själfva verket enligt min mening för redovisningen. Ty det skall jag också kunna säga, att det är mycket lätt att kunna undkomma denna redovisning, t. ex. genom att icke mottaga stämpelmedel, innan handlingarne äro färdiga att återställas till ägaren, d. v. s. på samma gång då lösen för expedition uppbäres. På detta senare sätt förfares nog redan nu rätt ofta. Det är naturligtvis den risken för domaren, som tillika är uppbördsman, att han kommer i ansvar för stämpelmedlen, men det kommer nog med nödvändighet att utaf en och annan försökas för tids vinnande icke bara för sig, men för rättsförhandlingen, som i allt fall är det hufvudsakliga vid häradsrättens sammanträden. Skall detta nu föreslagna sätt vinna häfd och ordentligt användas, så kan ett vanligt ting, som räcker t. ex. tre dagar, mycket lätt förlängas till fyra å fem dagar. Och då man vet, att på landet nämndemännen tjänstgöra utan ersättning och följaktligen för andra angelägenheter skull vilja komma hem så fort som möjligt, blir deras håg att sitta kvar i rätten minskad. Därigenom blir häradsrätternas anseende eller duglighet och auktoritet minskad, allt till föga gagn icke blott för domaren, utan äfven för allmänheten.

Jag nämnde, att i tidigare tid voro stämpelsatserna ganska enkla och att det har sedan tolf år tillbaka ett annat förhållande ägt rum. Jag vill påstå, att ehuru stämpelförordningen såsom en finanslag bör vara alldeles klar och tydlig och lätt att tillämpa för hvem som helst, är dess affattning i vissa delar nu sådan, att skiljaktiga meningar beträffande den uppstått såväl i öfverrätterna som hos Kungl. Maj:t. Det är icke heller alldeles säkert, att de nya stämpelsatserna, som antagits under namn af arfsskatt, inbringa staten större belopp nu än förr, ty omständigheterna kunna vara sådana, att uppbörden äfven blir mindre. Vissa bouppteckningar, som förr måst stämpelbe-

Författnings-
förslag angående stämpel-
afgiften.
(Forts.)

läggas, gå nu alldeles fria. Jag kan anföra exempel härpå, men jag vill icke upptaga kammarens tid härmed.

Hvad kvittona för allmänheten angår, har det hittills funnits tillfälle för den, som inbetalt stämpelskatt, att få ett kvitto. Hela hemligheten af besväret, som han skulle underkasta sig, var, att han skulle ha med sig reversal i två exemplar, hvaraf han fick det ena åter kvitteradt. Så länge jag varit med i tjänsten, har jag icke sett något dylikt reversal. Och jag tror icke, att ens någon af mina kamrater sett något sådant. Däraf drar jag den slutsatsen, att allmänhetens behof af ett särskildt kvitto icke är så stort, som man kunde antaga på grund af de nu ifrågasatta föreskriften, att domaren skall utfärda särskildt kvitto och upptaga tiden därmed under pågående tingssammanträden.

Jag har i saken intet yrkande att göra.

Herr Cavalli: Denna fråga har verkligen krympt ihop till minimala dimensioner, då den siste ärade talaren icke gjorde något yrkande, ty det ändringsförslag, som den förste talaren framställde, är icke stort. Han ville nämligen att det borde i den paragraf, som nu är föredragen, bestämmas, att levereringen af inflytande stämpelmedel skulle ske endast en gång hvarannan månad, på den grund att i vissa tingslag tingsammanträden hållas mera än hvarannan månad. Men jag skall be att få fästa den ärade talarens och kammarens uppmärksamhet på, att antagandet af en sådan bestämmelse skulle komma i kollision med 44 paragrafen i den föreslagna förordningen, enligt hvilken det åligger försäljningsman att inom åtta dagar efter hvarje kvartals slut till statskontoret inleverera under kvartalet influtna stämpelmedel. Alltså, det skulle endast viss hvarannan månad, om jag så får uttrycka mig, kunna ske, ty kvartalsvis skall han i alla fall inleverera influtna stämpelmedel. Jag föreställer mig, att de fall, hvarpå den förste ärade talaren syftade, eller svårigheten att förrän två månader förflutit efter handlingarnes mottagande hafva expeditionerna färdiga, icke kunna tillmätas allmängiltighet. Ty gifvet är, att icke alla expeditioner skola nödvändigtvis behöfva hvila i två månader, innan de äro färdiga. Och det är gifvet, att om det finnes en föreskrift, att domaren skall leverera stämpelmedel hvar månad, så får han väl först behandla de ärenden som skola stämpelbeläggas.

I anledning af hvad den siste ärade talaren vidrörde, äfven om han af grannlagenhetsskäl icke gjorde något yrkande, ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på ett par omständigheter. Den kontroll öfver stämpelmedlen, som här är fråga om, och som den siste ärade talaren principiellt vidrörde, grundar sig på Riksdagens justitieombudsmans framställning till 1903 års Riksdag, där han säger, att han funnit sig på förekommen anledning böra undersöka, om med nu gällande stadganden kan öfvas verksam kontroll öfver att omförmälta föreskrifter och därmed sammanhän-

gande bestämmelser behörigen iakttagas. »Vid denna granskning», säger han, »har jag trott mig finna, att stämpelförordningen i förevarande hänseende icke kan anses vara tidsenlig.»

*Författnings-
förslag angående stämpel-
afgiften.
(Forts.)*

Sedan kommer en mycket lång utredning af justitieombudsmannen dels rörande försäljning af stämplor, dels om deras redovisning, dels ock om deras inleverering till statsverket. Och han lämnar vissa antydningar om de åtgärder, som enligt hans uppfattning för en effektiv kontroll borde vidtagas. Bevillningsutskottet förklarade sig emellertid icke vilja på grund af justitieombudsmannens framställning, som remitterats till bevillningsutskottet, föreslå några åtgärder, därför att det var fråga om en kontroll öfver ämbetsmän, och att förslaget därom borde komma från regeringen. Och nu, mina herrar, är jag vid kärnpunkten! Regeringen har ansett, att en kontroll är lämplig öfver vissa ämbetsmän, och det är en angelägenhet mellan regeringen och dess underlydande. Anledningen, hvarför denna kontrollfråga underställes Riksdagens pröfning, är, att den står omnämnd i stämpelpappersförordningen, öfver hvilken Riksdagen har att besluta. Mig synes det i hvarje hänseende vanskligt, att ett Riksdagens utskott afstyrker en kontroll, som regeringen själf föreslagit. Men i detta fall har jag emellertid icke några stora betänkligheter. Jag förutser visserligen, att det kan i vissa fall förändra ökad besvär, men å andra sidan få vi, mina herrar, icke förbise, att det ofelbart för hvarje uppbördsmän, han må vara af hvilket slag som helst och i hvilken ställning som helst i samhället, är en fördel, att han tvingas att så fort som möjligt göra reda för de uppbördsmedel som han skall redovisa. Det lär ingen bestrida. Och en sak till, mina herrar! Nu äro här meddelade vissa kontrollföreskrifter för stämpelpappersförsäljningsmännen; men ingen ämbetsman, mina herrar, är på grund af sitt ämbete skyldig att försälja stämplor, och en hvar ämbetsman, som efter denna stämpelförordnings införande icke vill försälja stämplor, kan säga, att han icke vill ha därmed att skaffa. Han bör endast göra en enkel anmälan därom och sedan tillkommer det den administrativa myndigheten att ordna stämpelförsäljningens genom andra. Det är icke något tvång för ämbetsmannen, som pressar honom, men det följer vissa fördelar med denna försäljning. Och jag föreställer mig, att, om denna förordning antages, det icke skall vara många, näppeligen ens någon, som skall afsäga sig rätten att försälja stämplor.

På grund af hvad jag sålunda anfört, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende på förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock af herr *Ekman* att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att de å fjärde raden nedifrån förekommande orden »i månaden» utbyttes mot orden »hvar annan månad».

*Författnings-
förslag angä-
ende stämpel-
afgiften.*

(Forts.)

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

36 och 37 §§, IV Artikelns öfverskrift samt V—VII Art.

Godkändes.

Stycket näst före slutmeningen.

Detta stycke lydde sålunda:

»Om stämpelafgift för spelkort, om stämpelafgift för försäljning af punsch, arrak och rom samt om stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper är särskildt stadgad.»

Herr Cavalli: I afseende å det stycke, som handlar om stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper, har bevillningsutskottet icke afgifvit något betänkande, och Riksdagen har alltså icke heller härom fattat något beslut. Därför hemställer jag, att detta stycke måtte till utskottet återremitteras.

Efter härmed slutad öfverläggning visades förevarande stycke åter till utskottet.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i betänkandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Vid ånyo skedd föredragning af bevillningsutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda betänkande n:o 25, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande förordning angående en särskild stämpelafgift för försäljning af punsch, arrak och rom, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

*Angående
vissa ändrin-
gar i gällande
tulltaxa m. m.*

(Forts.)

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 6 och 8 innevarande maj bordlagda betänkande n:o 26, angående vissa ändringar i gällande tulltaxa och tulltaxeunderrättelser.

I en till bevillningsutskottet hänvisad proposition, n:o 153, hade Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsråds-

protokollet öfver finansärenden för den 3 april 1908, föreslagit Riksdagen att besluta,

dels att rubriken n:o 505 i nu gällande tulltaxa skulle, med en därtill fogad anmärkning, erhålla följande lydelse:

Ostron, kärkens vikt inberäknad 1 kilogram 15 öre.

Anm. Ostronyngel och ungostron, som i minsta diameter eller bredd icke hålla 6 cm., må tullfritt införas, därest vid införseln företes af vederbörande fiskeriintendent utfärdadt intyg därom, att desamma äro afsedda att användas utseslutande för odlingsändamål.

dels att tulltaxans rubriker n:o 330 och 496 skulle, den förstnämnda med en därtill fogad anmärkning, erhålla följande förändrade lydelse:

330. *Kreatursfoder*, ej specificerad, såsom draf och drank, glutenfoder, majskakmjöl och majsgröddmjöl, äfven med inblandning af animaliska ämnen fritt.

Anm. Till denna rubrik hänföres mjölformiga produkter af majs, för så vidt de hålla minst 20 procent protein.

496. *Oljekakor*, äfvensom kakor, hopprässade af sammalet majsmjöl fria.

dels, att till tulltaxerubriken n:o 292: *Kli*, alla slag fritt, skall fogas en så lydande anmärkning:

Anm. Då utseendet af en kliartad vara af hvete eller råg icke gifver tillräcklig ledning för afgörande, huruvida densamma bör hänföras till kli eller till mjöl af spannmål, skall varans askhalt utrönas. Visar sig därvid, att askan af varans torrs substans utgör minst 4,1 procent af torrs substansens vikt, skall varan förtullas som kli, i annat fall som mjöl.

dels slutligen, att den i § 9 mom. 1 af gällande tulltaxeunder rättelser förekommande bestämmelsen angående restitution i visst fall af tullmedlen för choklad, som ur riket utföres, skulle ur momentet utgå.

Utskottet hade i nu föredragna betänkande hemställt, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition, n:o 153, måtte besluta,

dels att rubriken n:o 505 i nu gällande tulltaxa skulle, med en därtill fogad anmärkning, erhålla följande lydelse:

Ostron, kärkens vikt inberäknad 1 kilogram 15 öre.

Anm. Ostronyngel och ungostron, som i minsta diameter eller bredd icke hålla 5 cm., må tullfritt införas, därest vid införseln företes af vederbörande fiskeriintendent utfärdadt intyg därom, att desamma äro afsedda att användas utseslutande för odlingsändamål.

dels att tulltaxans rubriker n:is 330 och 496 skulle, den förstnämnda med en därtill fogad anmärkning, erhålla följande förändrade lydelse:

330. *Kreatursfoder*, ej specificerad, såsom draf och drank,

Angående
vissa ändrin-
gar i gällande
tulltaxa m. m.

(Forts.)

Angående vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

glutenfoder, majs-kakmjöl och majsgröddmjöl, äfven med inblandning af animaliska ämnen fritt

Anm. Till denna rubrik hänföres mjölformiga produkter af

majs, för så vidt de hålla minst 20 procent protein.

496. *Oljekakor*, äfvensom kakor, hoppressade af sammalet majs-mjöl fria.

dels att till tulltaxerubriken n:o 292: *Kli*, alla slag fritt, skall fogas en så lydande anmärkning:

Anm. Då utseendet af en kliartad vara af hvete eller råg icke gifver tillräklig ledning för afgörande, huruvida densamma bör hänföras till kli eller till mjöl af spannmål, skall varans askhalt utrönas. Visar sig därvid, att askan af varans torrsubstans utgör minst 4,1 procent af torrsubstansens vikt, skall varan förtullas som kli, i annat fall som mjöl.

dels slutligen, att den i § 9 mom. 1 af gällande tulltaxeunder-rättelser förekommande bestämmelsen angående restitution i visst fall af tullmedlen för choklad, som ur riket utföres, skulle ur momentet utgå.

Reservation hade afgifvits af herr *Åkerberg*, med hvilken friherre *Klingspor* instämt och som inom utskottet yrkat, att rubriken n:o 496, skulle hafva följande lydelse: »496. *Oljekakor*, äfvensom kakor, hoppressade af sammalet majs-mjöl, för så vidt de uppfylla bestämmelserna i den till rubriken n:o 330 fogade anmärknin-gen, fria».

Herr *Åkerberg*: Då jag i afseende på en af dessa punkter reserverat mig mot utskottets förslag, anhåller jag att få redogöra för skälen för min reservation. Kammaren torde ursäktas mig, att jag uppehåller kammaren ett ögonblick, men jag anser, att en närmare redogörelse för förslaget är nödvändig, då helt säkert kam-marens ledamöter med afseende på rubriken till detta utskotts-betänkande, som förefaller ganska oskyldigt och som lyder: »be-tänkande angående vissa ändringar i gällande tulltaxa och tulltaxe-underrättelser», icke kunna hafva tänkt sig, att uti ett förslag med denna rubrik skulle kunna insmyga sig en sak, som kunde vara stridande mot Riksdagens föregående beslut, jag menar nämligen med afseende på tullen å majs. Tullen å majs är bestämd af Riksdagen föregående år till en krona och femtio öre pr 100 kilo-gram, men genom det föreliggande förslaget, som utskottet tillstyrkt angående oljekakor, hvilka äfven förut varit tullfria, har nu blifvit tillagdt följande passus »äfvensom kakor, hoppressade af sammalet majs-mjöl» och därigenom skulle alltså sådana kakor, som icke äro *oljekakor*, blifva fria från tull. Jag hyser den uppfattningen, att man skulle kunna kringgå bestämmelserna i detta afseende, så att majs kunde krossas endast obetydligt och hoppressas till kakor för en obetydlig kostnad och därefter införas tullfritt.

Förhistorien till detta Kungl. Maj:ts förslag torde vara för flertalet af herrarne bekant. Det är nämligen glutenfoderimporten. Man har importerat glutenfoder, som är tullfritt, och under namn af glutenfoder har man någon gång importerat majsmjöl, mer eller mindre förändradt. Härigenom har det uppstått en massa stridigheter vid förtullningen. Nu har en utredning i afseende å dessa förhållanden företetts ifrån landbruksakademiens förvaltningskommitté. Utredningen i afseende å detta glutenfoder är, såvidt jag kan förstå, fullt uttömmande och fullt riktigt. Och landbruksakademiens förvaltningskommitté har framlagt det förslaget, att glutenfoder eller majskakmjöl eller hvilken produkt som helst af majsmjöl må komma in tullfritt, om de vid undersökningen befinnas hafva en proteinhalt af minst 20 procent.

Såsom herrarne veta, innehåller majsen ungefär 10 procent protein. För att den skall få införas tullfritt, måste den därför ha undergått förändring, antingen på det sätt att större delen af stärkelsen borttagits, eller genom tillsättning af jordnötskakor eller andra proteinrika ämnen proteinhalten höjts till minst 20 procent. Genom denna förhöjda proteinhalt kunna dessa majsprodukter icke användas till samma ändamål, för industriella syften eller som människoföda, hvartill den rena majsen kan användas. Därför skulle det icke blifva till någon skada, att de infördes tullfritt.

Vidare har landbruksakademiens förvaltningskommitté icke yttrat sig i denna sak. Den har icke ingått på spörsmålet, hvart majskakorna i tvifvelaktiga fall skola hänföras, emedan detta spörsmål aldrig förelagts kommittén till behandling. Denna fråga har uppkommit helt skild från den föregående frågan, i det att från packhusinspektionen i Göteborg till generaltullstyrelsen insändts kakor, som vid undersökning befunnits bestå endast af hoppresadt majsmjöl, utan att någon förändring skett med detta mjöls kemiska beståndsdelar. Då det här upplystes, att kakorna utgjordes af sammanpressadt majsmjöl, undrade man, om de för tullattestingen skulle behöfva undersökas. Tulltaxekommittén tog saken under öfvervägande och tillkallade sakkunniga personer. Jag vet icke, hvilka dessa voro, men deras sakkunskap förefaller mig hafva varit ganska liten, då de sedermera för majsmjölskakorna tillstyrkte tullfrihet. De säga nämligen, att enligt deras mening »vore ingen anledning att befara, det sådana kakor blefve använda till beredning af människoföda». Jag vet icke, hvad som skulle det minsta förhindra en sådan användning, då de kakor, som man kan pressa ihop af majsmjöl, af sönderkrossad majs, innehålla precis samma beståndsdelar som det vanliga majsmjölet! Ingen förändring i sammansättningen behöfver vidtagas, utan man låter endast mjölet få formen af en kaka.

Jag ber att här få visa herrarne en dylik kaka, som alltigenom blott är af sönderkrossad och sedermera sammanpressad majs. Enligt tulltaxekommitténs förslag skulle denna kaka, som enligt mig lämnad

*Angående
vissa ändringar
i gällande
tulltaxa m. m.*

(Forts.)

Angående
vissa ändrin-
gar i gällande
tulltaxa m. m.

(Forts.)

uppgift, innehåller endast 10 procent protein, vara tullfri. Jag bryter sönder kakan — herrarne se, hur lätt det går för sig! Här har jag då den vanliga majsen fastän något sönderkrossad. Under det kakan såsom sådan får införas tullfritt, drager den söndersmulade majsen en tull af 6 kronor och 50 öre per 100 kilogram!

Ett antagande af bevillningsutskottets förslag anser jag skulle hafva med sig de mest orimliga följder. Man kan nämligen tänka sig, att det exempelvis i Amerika eller i Köpenhamns frihamn är den allra lättaste sak att åstadkomma den nu omnämnda hoppresningen, hvarefter majsen får införas tullfritt. Man må ha hvilka åsikter som helst om lämpligheten af majsens tullbeskattning eller tullfrihet, tillse måste man dock, att man icke på någon bakväg eller genom införande af bestämmelser, som kunna kringgås, ändrar eller upphäfver Riksdagens beslut om tull på majs.

Det har här framhållits, att det skulle bli svårighet att skilja dessa majs mjölskakor från foderkakor, därest den undersökning för majs kakor, som jag här föreslagit, skulle stadgas. Nej, det är icke alls någon svårighet! Majs kakor, ur hvilka oljan pressats, och af hvilka jag här visar en, se ut på detta sätt. De skulle få införas tullfritt. Öfriga slag af kakor, som vi importera hit till landet, äro till öfvervägande mängd rapskakor, solrosfrökakor, linfrökakor och jordnötskakor. Jag tror icke, att någon tulltjänsteman, hur litet sakkunnig han än månne vara, skall ha någon svårighet att skilja dessa kakor från majsoljekakor.

Det är ganska egendomligt, att de sakkunnige, som yttrat sig inför tulltaxekommittén, tyckas ha varit af eu helt annan åsikt än de sakkunniga ledamöterna i landtbruksakademiens förvaltningskommitté. Denna sistnämnda kommitté har yttrat sig sålunda — orden återfinnas på sidorna 7 och 8 i bevillningsutskottets betänkande: — — — »Om, såsom kommittén ansåge vara det rätta, sådana majsvaror», — kommittén talar således icke endast om majs mjöl utan om »majsvaror», och majs kakor äro en majsvara — »som icke genom yttre kännetecken säkert kunde skiljas från majs mjöl, icke borde attesteras som tullfria, förr än genom kemisk undersökning visats, att de hade annan sammansättning än majs mjöl kunde hafva, skulle antagligen införsel af dylika varor alldeles upphöra, emedan vederbörande importörer icke skulle finna skäl att vidkännas den kostnad, som fördröjd tullbehandling medförde, jämte risken att få varan belagd med tull. Detta skulle dock ej medföra någon olägenhet för jordbruket utan snarare tvärtom.» — — —

Ja, sådan är min uppfattning också. Någon olägenhet skulle icke härigenom drabba jordbruket.

Därför skall jag, herr grefve och talman, be att få yrka bifall till min reservation. Jag anhåller dock att däri få göra en liten förenkling. Jag har inom utskottet yrkat att ifrågavarande rubrik skulle erhålla följande lydelse:

»496. *Oljekakor*, äfvensom kakor hoppresade af sammalet

majsmjöl, för så vidt de uppfylla bestämmelserna i den till rubriken n:o 330 fogade anmärkningen.»

Jag ber nu att få ändra detta mitt yrkande så, att orden från och med »uppfylla» strykas, men att i stället efter ordet »de» tilläggas följande ord: »innehålla minst 20 procent protein», hvadan mitt yrkande om punktens lydelse blir detta:

»496. Oljekakor, äfvensom kakor, hoppresade af sammalet majsmjöl, för så vidt de innehålla minst 20 procent protein.»

Herr Hammarström: Ja, försiktighet och förutseende äro ju ytterst lofvärda, icke minst inom den ekonomiska lagstiftningen; men försiktigheten kan nog också, när man söker förebygga befarade eller inbillade olägenheter, drifvas så långt, att man, utan att därmed åstadkomma någon nytta, hindrar verkligen gagneliga förändringar i lagstiftningen. Och jag undrar, om man icke, när man tager del af den kungliga propositionens redogörelse för den ganska vidlyftiga och uttömmande utredning, som föregått denna framställning till Riksdagen, måste göra sig den frågan, om icke reservantens farhågor ändå äro något öfverdrifna.

Om man närmare studerar den kungliga propositionen, finner man, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har föranledts att taga initiativet till denna frågas ordnande i jordbrukets intresse för att förekomma de ofta upprepade och starkt öfverklagade olägenheterna af den nuvarande ordningen i afseende å fodermedels tullbehandling.

Frågan är, såsom nog kammarens flesta ledamöter hafva sig bekant, af synnerligen stor betydelse för jordbruket. Och jag tror, att jordbrukets idkare böra vara herr finansministern tack skyldiga, för att han tagit upp frågan till utredning och framlagt ett förslag, som, såvidt vitsord får tillerkännas de sakkunnige, hvilka varit i tillfälle att i saken yttra sig, innebär ett mycket lämpligt sätt att lösa svårigheterna. Vill man nu icke antaga detta förslag i den form, det här, af utskottet förordadt, föreligger, utan därtill göra ett sådant tillägg, som reservanten förordar, måste förhållandet utan tvifvel blifva, att det syfte, som den kungliga propositionen velat förverkliga, i högst väsentlig grad förfelas. Det måste väl då också föreligga ganska tungt vägande skäl för en dylik förändring. Hvad kan anledningen vara att påyrka en sådan?

Jo, menar reservanten, majstullen kan, därest man tager utskottets förslag, kringgås. Nu finner man emellertid i den kungliga propositionen, att denna synpunkt alls icke lämnats obeaktad vid den föregående utredningen. När frågan var före inom tulltaxekommittén, upptogs just detta spörsmål till noggrant skärskådande. För att åtminstone klargöra ett par af kommittéledamöternas ställning till saken, ber jag få erinra, att jag förut här i kammaren uppträd till försvar för majstullens bibehållande, och att den ledamot af Andra Kammaren, som inom kommittén företrädesvis hade

*Angående
vissa ändringar i gällande
tulltaxa m. m.*
(Forts.)

Angående
vissa ändrin-
gar i gällande
tulltaxa m. m.
(Forts.)

att bevaka jordbrukets intressen, är känd som en ifrig och bestämd anhängare af samma tull. Det torde väl då icke vara att antaga, att någon af oss två kunde hafva velat vara med om ett förslag, hvars följder skulle kunna antagas blifva sådana, som reservanten förespeglat; och säkerligen önskade icke heller någon annan af kommitténs ledamöter något sådant.

Vi ansågo emellertid i kommittén försiktigheten kräfva, att vi rådförde oss med såväl vetenskapligt som praktiskt förfarna män på detta område. Alla dessa förklarade med en mun, att förslaget icke kunde medföra någon fara för majstullen. Vi hörde kemister, vetenskapliga representanter för landtbruket, vi hörde en större kvarnägare och vi hörde importörer af mjöl och fodervaror. Dessa personer voro alla utan undantag af den uppfattningen, att sådant förslaget här föreligger, innebure det ingen risk.

Bland annat, som här bör erinras, må märkas, såsom också i den kungliga propositionen framhållits, att en sådan majsprodukt som de här ifrågavarande majsmjölkakorna är en till införsel mycket sällan förekommande artikel. Man hade här i Stockholm icke ens reda på densamma, utan fick först genom underrättelser från Göteborgs tullpackhus uppmärksamheten fästad på varan i fråga.

Om dessa kakor nu vore pressade af finsiktadt mjöl, skulle det kunna tänkas, att man kunde använda dem till inblandning i annat mjöl, afsedt till människoföda. Men då de blott bestå af sammalet majsmjöl, förefinnes icke någon sådan risk, ty det lärer icke kunna blifva ekonomiskt lönande att ombereda en sådan vara så, att den skulle kunna användas till människoföda. Tekniskt sedt, lär visserligen en sådan beredning icke vara någon omöjlighet, och det var väl också endast detta, som reservanten kunde afse att bevisa med det experiment, han nyss här utförde. Men ekonomiskt lönande lär en sådan bearbetning, enligt de sakkunniges uttalande, icke kunna blifva, då det blott skulle gälla att undgå en majstull af 1 krona och 50 öre per 100 kilogram.

Ett annat användningssätt, som för dessa kakor kunde tänkas ifrågakomma, vore, att de användes till stärkelseberedning. Men på sätt närmare inhämtas i den kungliga proposition, som Riksdagen i år haft att behandla rörande särskild skatt på majs, som användes till stärkelse, förekommer icke för närvarande och har icke hittills förekommit stärkelseberedning af majs inom landet. I fall dylik beredning i framtiden skulle förekomma, blir den därvid afverkade majsen åsatt en särskild skatt af 5 öre per kilogram. Och denna skatt, hvilken gäller både för majs och majsprodukter, torde, såvidt man nu kan se, omöjliggöra en lönande stärksetillverkning med sådana råämnen, så att någon risk af förslagets antagande föreligger icke heller härvidlag.

Vidare har det anförts, att majsmjölkakorna skulle kunna användas till brännvinsbränning. Emellertid förhåller det sig med majsens användning som råämne vid denna tillverkning — åtmin-

stone i regel — så, att majsens är en reserv, som anlitas först när den inhemska råvaran, potatisen, tryter eller när priset på potatis går upp alltför högt. Man finner till exempel, att efter en sådan dålig potatisskörd som hösten 1904 användes under tillverkningsåret 1904—1905 en icke obetydlig kvantitet majs till brännvinsbränning, icke mindre än 13,584 ton användes. Men i vanliga fall, när potatisskörden utfaller normalt, användas för brännvinstillverkningen jämförelsevis obetydliga majs mängder: ett par tusen ton eller ändå mindre. Sådana ha förhållandena varit före den 1 januari i år. Efter den dagen torde man dock kunna antaga, att användningen af majs för brännvinsbränning blir ytterligare förminskad i följd af den särskilda skatt af 5 öre per liter, som sedermera är åsatt brännvin, tillverkad vid bränneri under tid, då majs där användes för brännvinsbränningen. Förhållandena tyda verkligen också på en sådan minskning; det är ju endast en kort tid, som denna bestämmelse haft gällande kraft, men såvidt man kan se af statistiken för denna tid, har bestämmelsen redan gjort verkan.

Förra årets potatisskörd var dålig. Af de statistiska uppgifterna finner man, att potatisskörden år 1907 uppgick till 18,419,900 hektoliter. Den dåliga potatisskörden år 1904 belöpte sig till 18,625,200 hektoliter. Skörden var således under dessa bägge år ungefär lika stor. Man borde då kunnat vänta, att — för så vidt ej särskilda förhållanden spelade in — åtgången på majs i brännerierna skulle blifva något så när lika omfattande efter dessa bägge skördar. Under tillverkningsåret 1904—1905 var, såsom jag nyss nämnde, åtgången af majs för bränneriändamål mellan 13- och 14,000 ton. Huru stor den var under nästlidet års sista tre månader — hvilka ju det senast förflutna tillverkningsåret också omfattar — är jag icke här i tillfälle att ge upplysning om. Det är möjligt, att den då till följd af att brännvinsbränningen af majs icke var underkastad den särskilda skatt, som trädte i kraft den 1 sistlidne januari, var något större än den i år varit. Men det är onekligen af intresse att se, huru förhållandena ställa sig i år, som det vill synas med anledning af denna särskilda skatt. Enligt de upplysningar, jag skaffat mig från kontroll- och justeringsstyrelsen, har under tiden från årets början till tillverkningsårets slut, såvidt man nu kunnat räkna ut det — beräkningen har endast kunnat blifva approximativ — användningen af majs för bränneriändamål uppgått till endast 800 ton. Detta visar ju, att trots den dåliga potatisskörden har man efter den nya skattens tillämpning, och ehuru brännvinspriserna varit så höga att de bort innebära en särskild lockelse till ökad afverkning, dock icke afverkat mera än en ganska obetydlig kvantitet majs, jämfördt med hvad som måste hafva afverkats under motsvarande del af tillverkningsåret 1904—1905. Icke kan man väl heller gärna inbilla sig, att någon ändring i det sålunda inträdda förhållandet skulle åstadkommas genom begagnande af tullfria affallsprodukter af majs såsom råämne i

*Angående
vissa ändringar
i gällande
tulltaxa m. m.*
(Forts.)

Angående vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.
(Forts.)

stället för majsens själf och genom den inbesparing af tullen å råvaran, 1 krona 50 öre per 100 kilogram, som därigenom skulle möjliggöras. Den nämnda extra femöringen i brännvinsskatt är nämligen så pass tilltagen, att den skulle motsvara det belopp af 3 kronor och 70 öre per 100 kilogram, hvartill tullen på majs tidigare uppgått. Den är således beräknad ganska rundligt i förhållande till nuvarande tullsats, och säkert torde vara, att den innefattar ett bestämdt korrektiv mot något missbruk från bränneriernas sida af tullfrihet för majs mjölkakor.

En annan omständighet, som tyckes bestyrka mitt påstående, att det icke skulle löna sig att använda tullfria majs mjölkakor till brännvinsbränning, är, att brännerierna hittills icke använt majsoljekakor. Dessa senare hafva ju alltid varit tullfria. Har det ej lönat sig att bränna brännvin af dem, då majstullen var 3 kronor och 70 öre per 100 kilogram, så lär det väl ej löna sig att därtill använda en annan tullfri majsprodukt nu, sedan majstullen blifvit nedsatt till mindre än hälften af sitt förra belopp, i synnerhet då numera, som sagdt, den särskilda skatten å majsbrännvin motverkar användning i brännerierna af majs och majsprodukter, oafsedt om de äro tullpliktiga eller icke.

Men det kommer till ännu en omständighet, som gör, att jag måste som ogrundad anse reservantens farhåga för att brännerierna skulle använda majs mjölkakor, och det är, att, enligt hvad jag inhämtat, de svenska brännerierna med sina nuvarande bränneriapparater icke kunna begagna sig af mjölliknande produkter vid brännvinsbränningen. För att detta skulle låta sig göra, skulle de nödgas lägga om tillverkningen och skaffa sig nya apparater. Och följden skulle naturligtvis endast blifva den, att först sammanträdande Riksdag skulle sätta stopp för ett sådant försök att kringgå Riksdagens beslut i fråga om majstullen. För det ändamålet behöfde man ej ens göra någon ändring i tulltaxan, utan kunde nöja sig med en enkel ändring i brännvinstillverkningsförelagningen.

Med den bästa vilja i världen att göra reservanten rättvisa, kan jag dock icke se annat, än att de farhågor, han uttalat, äro något — jag tillåter mig säga det — konstruerade. Den ärade reservanten har icke i någon mån kunnat gifva skäl för sannolikheten, att förhållandena skulle utveckla sig i den riktning han befarar. Skall det då kunna anses ändamålsenligt att följa reservantens anvisning och i tulltaxan införa en bestämmelse, som kommer att förhindra en gänelig fodermedelsimport — endast på grund af inbillade farhågor?

Alla känna till de svårigheter, som under senare tider varit förbundna med tullbehandlingen af majsaffall, i en eller annan form afsedt till kreatursfoder, och alla veta, att klagomål — och mig synes att de varit befogade — anförts öfver det hittills rådande tillståndet. De, som företråda landtbrukets intressen, borde väl i tanke härfpå vara angelägna att acceptera Kungl. Maj:ts förslag,

hvilket enligt enstämmiga vitsord torde vara ägnadt att afhjälpa dessa olägenheter.

Ja, jag kan icke heller finna annat, än att enhvar, som är angelägen om att den nuvarande majstullen bibehålles, däri bör finna ett ytterligare skäl för att biträda detta förslag. Ty såsom vid debatten inom utskottet från Andrakammarsidan gentemot reservaten erinrats, finnas naturligtvis de, som anse, att om man icke kan på annat sätt tillfredsställa landtbrukets fullt legitima kraf på tullfrihet för majsaffallsprodukter, afsedda till fodervaror, måste man söka att få bort den återstående majstullen.

Jag kan därför icke inse, att man på något sätt skulle skydda majstullen genom att bifalla reservationen. Tvärtom ger man då ökad näring åt sträfvandena att få bort återstoden af denna tull.

Därtill kommer en annan sak. Dessa majs mjölskakor, som det här är fråga om, spela en ganska liten roll gentemot majsoljekakorna. Dessa senare hafva hittills införts tullfritt, men enligt reservantens förslag skulle äfven de hädanefter beläggas med tull, och en så hög tull som 6 kronor 50 öre per 100 kilogram, hvarigenom helt visst importen af oljekakor komme att förhindras. Många anse måhända, att detta icke vore till någon så stor skada, då proteinhalten i majs kakorna icke är så stor, men det är å andra sidan också många, som önska få införa dem såsom fodervaror; och då det icke kan lända till skada, finns det väl ej heller något skäl att förhindra importen af dem. För öfrigt blefve det väl icke blott denna import, som komme att drabbas af olägenheter, utan olägenheterna blefve nog kännbara i än vidsträcktare mån. Ty det är väl icke att förvänta, att alla tulltjänstemän skulle så noga kunna skilja på olika slag af oljekakor som reservanten, utan det blefve nog ofta fråga om undersökning äfven af andra oljekakor än majsoljekakor, och säkert blefve då den sista villan värre än den första. Häraf skulle endast följa ökad oreda i förhållandena i stället för att man nu hoppades kunna undslippa oredan.

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Klingspor: Det är rätt krångligt för en vanlig människa att begripa, att, när man har velat försöka skydda sig för att få in majs i form af mjöl annat än mot erläggande af den tullafgift, som den skall draga, och man ställer upp den fordran, att det majs mjöl, som får införas tullfritt, skall innehålla minst 20 procent protein, hvilket äfven gäller om majs kakmjöl, man på samma gång begär, att kakor, hoppessade af sammanmalet majs mjöl, skola vara tullfria, fastän de icke innehålla annan proteinhalt än vanlig majs. Det måste för hvar och en framstå såsom oriktigt. När majs är malen, kan den hoppessas till kakor, och man kan få in den tullfritt, och sedan kan den användas till allt, hvartill majs kan användas, såsom vid brännvinstillverkning och till åtskilligt annat. Och dessutom är det ju så, förmodar jag, att man kan tänka sig, att dessa majs kakor

*Angående
vissa ändringar
i gällande
tulltaxa m. m.*
(Forts.)

*Angående
vissa ändrin-
gar i gällande
tulltaxa m. m.
(Forts.)*

kunna åter förmalas, och så har han groft majsmjöl. Och detta majsmjöl, som icke innehåller annat än vanlig proteinprocent 9 à 10 procent, skulle kunna införas tullfritt, under det att annat majsmjöl drager en tull af kronor 6,50 pr hundra kilogram. Nu säger herr Hammarström, att detta icke skulle vara någon olägenhet, men det måtte det väl vara, om i ena fallet majs infördes mot en tullafgift af 6,50 och i andra fall majsmjöl kan på en bakväg införas tullfritt med den användning, som i många fall fullt motsvarar majsens. Jag kan icke begripa, att man kan rubricera detta såsom inbillade olägenheter. När vi hafva satt tull på majsmjöl, är det väl riktigt, att vi upprätthålla denna tull. När majsmjöl, om det har en viss proteinhalt, får införas tullfritt för jordbruksändamål, hafva vi öppnat vägen för det såsom foderämne, men det får icke användas för andra ändamål. Jag vill således till fullo instämma i herr Åkerbergs förslag, och jag är fullkomligt öfvertygad, att, om icke det bifalles, det icke kommer att dröja länge, innan dessa majsakor komma att i högst betydlig grad tynga på importen, därför att det blir icke någon svårighet att kringgå tullstadgan; och med den tendens, som nu är rådande i Riksdagen, är det icke så lätt att rätta det tillbaka. Därför är det enligt min uppfattning ett misstag — ehuru det kan vara ett förlåtligt misstag — af vederbörande att tro, att ett bifall till utskottets hemställan i denna del icke skulle medföra några olägenheter. Och det kan vara nyttigt att tänka på den saken, så att man får tillfälle att närmare undersöka, huruvida de olägenheter, som åtskilliga af oss anse skola uppkomma, äro inbillade eller icke.

Jag yrkar bifall till den af herr Åkerberg afgifna reservationen.

Herr J u h l i n - D a n n f e l t: Det kan synas tämligen likgiltigt, om tull ålägges dessa kakor, som sägas bestå af hoppessadt sammalet majsmjöl, såsom följdén skulle blifva af ett antagande af herr Åkerbergs reservation, eller om de skulle vara tullfria, då ju dessa kakor förekomma ganska litet i handeln. Och det kan synas desto mindre viktigt, om man står på den ståndpunkt, som denna kammares majoritet visat sig intaga, nämligen att landtmännen böra afstå från tanken att använda ett utmärkt och ofta billigt foderämne, sådant som majsén är. Men det är ju så, att dessa kakor få icke betraktas enbart för sig, utan belagda med tull eller frikallade från tull draga de med sig samma påföljd för alla andra pressade majsvaror. Det är nämligen förhållandet, att de egentliga majsoljekakorna icke kunna säkert skiljas från dessa, som sägas bestå af sammanpressadt majsmjöl. Det är visserligen sant, att man kan få fram majsoljekakor, som tydligt skilja sig från dem, men det finns också sådana, som, trots afvikande kemisk sammansättning, dock visa alldeles samma utseende. Därtill kommer, att såvidt jag känner till, och jag har dock särskild kännedom om dessa saker, därför att jag var med bland dem, som af landbruksakademien erhöilo i uppdrag att utreda dessa förhållanden, majsoljekakor med mer än 20 procent proteinhalt ytterst sällan, om ens någon-

sin, förekomma. Ett antagande af herr Åkerbergs förslag skulle därför medföra, att alla majsoljekakor skulle i Sverige blifva tullbelagda, och därmed skulle också följa, att importen af sådana alldeles förhindrades. Man kan ju säga, att jordbrukaren behöfver icke detta fodermedel, emedan det finnes många andra att tillgripa, och det är sant; men det är dock en stor fördel för landtbrukarne att hafva tillgång till alla möjliga olika slags fodermedel. Det ena året är det god tillgång på en vara och andra år på andra. Äfven om majsoljekakor ofta eller de flesta år icke ställa sig billigare än andra fodermedel, finns det dock år, då det vore en stor fördel att få in denna vara.

Det har anförts, att inom landtbruksakademiens förvaltningskommitté var det i den anförda utredningen icke tal om att dessa kakor skulle vara tullfria, utan att det alldeles förbigicks. Detta är i viss mån riktigt, men det berodde därpå, att de varor, som där undersöktes — liksom enligt min öfvertygelse den vara, som herr Åkerberg framvisade, om den verkligen är en i Amerika pressad vara och icke gjord för att nu tjäna såsom bevis — icke voro rent sammanpressadt majs mjöl, ty enligt hvad den tekniska auktoritet vi hade att tillgå vid landtbruksakademiens förvaltningskommitté bestämdt försäkrade, går det icke att pressa tillsammans majs mjöl, så att det håller ihop såsom denna kaka. Det är nämligen så — jag ber om ursäkt, att jag kommer med några detaljer — att majs kornen bestå af två olika delar: en del, som är lätt att mala till mjöl och af hvilken det finaste majs mjölet, det s. k. hominey meal fås, och dessutom en del, som är mörkare gul eller hos vissa majs slag röd och som icke lämpar sig för beredande af fint mjöl. Men dessa senare färgade delar hafva högre fetthalt än de mjöliga delarne, och därför lämpa de sig att pressas till oljekakor. Dessa kakor hafva en proteinhalt af 10 till 12 procent och, såsom herr Åkerberg nämnde, en högre proteinhalt än majs kornet. Det är således icke pressadt majs mjöl, utan sammanpressade delar utaf kärnan, och i öfverensstämmelse med den ståndpunkt, som förvaltningskommittén intog, är det endast vara, vunnen vid sammanmalning af hela kärnan, som bör betraktas såsom majs mjöl och tullbeläggas, men då den undergått annan teknisk behandling, bör den vara tullfri.

För öfrigt, mina herrar, hvad är det för risk att släppa in dessa majs kakor? Det har redan påvisats, att sådan icke finnes i afseende på bränvinsbränningen och stärkelseberedningen till följd af den högre skatt, som är lagd på varor beredda af majs, och beträffande majs mjöl är det sannolikt icke heller någon risk, redan därför att kakorna icke innehålla den del af majs kornet, som lämpar sig att blanda in i hvetemjöl, utan den, som det är svårt att blanda in, nämligen den gula delen af kärnan. Och därtill en annan sak. Det går icke så lätt att mala sönder kakorna, som det gjorde för herr Åkerberg, när han smulade sönder kakan med fingrarna. Jag tror icke, att det kan falla någon mjölnare in att blanda majs mjöl i hvetemjöl,

*Angående
vissa ändrin-
gar i gällande
tulltaxa m. m.*

(Forts)

Angående vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m. utan det skulle då vara åt kreaturen, och det torde väl ingen hafva någonting emot.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Åkerberg: Huruvida den här kakan är tillverkad, såsom den siste talaren antydde, speciellt i afsikt att bevisa riktigheten af hvad jag anförde, kan jag ju icke säga, men herrarne kunna ju själfva öfvertyga sig om det, då jag meddelar, att jag i förgår telefonerade till en firma här i Stockholm, herr Ballé, och bad att få prof på majsoljekakor. Han svarade: Jag har inte några sådana, det finns icke i Stockholm, men jag skall telefona till Helsingborg och be dem skicka ett prof. Och så måtte han hafva gjort, ty i går kom den här kakan mig till handa. Är det nu så, att den på denna korta tid är tillverkad i speciellt syfte att bevisa möjligheten af att kunna pressa tillsammans vanligt majsmjöl, då är den ännu mer ett bevis på lättheten att kringgå den förordning, som Kungl. Maj:t föreslagit och utskottet tillstyrkt.

Herr Hammarström nämnde om bränvinsbränningen. Det är riktigt, såsom han sade, att det under årets första månader har användts c:a 800,000 kilogram majs, trots det att tillverknings skatten är 5 öre högre pr liter af majs än af potatis. Men om de få införa majsen tullfritt, är det klart, att, då majstullen kr. 1,50 pr 100 kg motsvarar 2 öre pr liter brännvin, det kommer att locka till att importera ännu mera majs än nu. 800,000 kilogram anser jag för öfrigt icke vara så liten kvantitet. Det måste för denna betalas en tullafgift af 12,000 kronor, som man enligt min åsikt komme att frigöra sig från, sedan föreliggande förslag antagits.

Vi hafva kanske redan talat länge nog om denna sak; jag skall därför icke uppehålla herrarne längre, utan endast be att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Hammarström: Herr Åkerberg ansåg, att den förbrukning af 800 ton majs för bränvinstillverkning, som ägt rum i år, var ganska betydande. Men om man ställer siffran i belysning af hvad jag meddelade om det dåliga potatisåret 1904 och bränneriåret 1904—1905, då det användes 13 à 14 tusen ton majs i brännerierna, tror jag knappt det kan anses vara mycket. Därtill kommer en annan omständighet, som icke torde vara herr Åkerberg obekant, att till följd af vissa otydliga tillämpningsföreskrifter rörande den särskilda skatten på majsbrännvin bränvinsbrännarne i början af innevarande år förstodo att mycket effektivt kringgå denna skatt under åtminstone de första sex veckorna, och jag föreställer mig, att en stor del af dessa 800 ton faller på just denna tid och så mycket mindre på tiden därefter.

Herr Juhlin-Dannfelt: Jag vill för det första säga, att det icke var min mening att påstå, att herr Åkerberg låtit pressa dessa

kakor för att bevisa sitt påstående, men det finnes åtskilliga andra, som hafva samma intresse som han af frågans utgång; det finnes köpmän, som vilja importera majs. Sedan jag emellertid sett denna kaka och funnit, att mjöl däraf skulle vara oanvändbart för att därmed förfalska hvetemjöl, är jag ytterligare styrkt i min uppfattning, att häruti faran icke är stor för uppblandning af hvetemjöl med af dylika kakor beredt majsmjöl, och jag tror, att enhvar, som sett denna kaka, skall instämma med mig. Jag sade, att det icke vore af särdeles stor vikt för jordbrukarne att hafva dessa oljekakor. Men jag vill tillägga, att om man än här uppe i landet mycket litet använder dem, så lär, tack vare tullkontoret i Malmö, som tyckes vara något fördomsfriare än andra tullkammare inom landet, dylika hafva införts i stor skala till Skåne och inom denna provins funnit icke obetydlig användning, och huru det än är, så förstå skåningarna att beräkna, hvad som lönar sig. De skånska landtmännen skulle, tror jag, icke vilja vara af med dessa kakor.

*Angående
vissa ändringar
i gällande
tulltaxa m. m.*
(Forts.)

Friherre Klingspor: I anledning af hvad den siste ärade talaren, första gången han var uppe, sade, att dessa majs kakor ej mycket användes och att de förekommo så litet i handeln, vill jag säga, att det icke varit meningen, att de skulle förekomma mycket i handeln. Vi protektionister vilja icke uppmuntra importen af sådana saker, som vi icke anse nyttiga eller som icke äro nödvändiga, så att det är icke något fel, att förekomsten icke är så riklig. Om man nu emellertid medgifver, att de finge tullfritt införas, är jag fullkomligt öfvertygad, att de skulle därefter förekomma mycket i handeln. Enligt den ärade talarens åsikt vore det bra, men enligt vår uppfattning skulle det icke vara någon fördel, ty vi vilja icke, att majsen på omvägar skall införas i landet, utan att därför skall betalas tull.

Den ärade talaren sade också, att det icke skulle blifva någon risk i afseende å stärkelseberedningen eller brännvinsbränningen. Nej, någon risk finnes icke i det fallet, då man får betala tull för råvaran, men finge den införas utan tull, så skulle denna 5-öring, som tillverkningskatten är högre vid användning af majs såsom råvara, icke vara rätt afvägd. När man ser saken från den synpunkt, som samme talare använde, då han vill hafva in i landet allt möjligt och taga bort tullarna, hvilket jag tror är hans ståndpunkt, är det klart, att han tycker den här föreslagna förändringen skulle vara fördelaktig. För oss, som vilja upprätthålla tullsatserna, är det icke möjligt att acceptera hans ståndpunkt.

Samme talare sade vidare, att det icke skulle kunna falla någon mjölnare in att i hvetemjöl inblanda majs kakor, om de förmaldes till mjöl. Jag vågar påstå, att det faller en mjölnare in allt i den vägen, som han kan förtjäna på. Det är icke länge sedan här bjöds ut ett preparat, som icke var mjöl, men som skulle lämpa sig för inblandning i hvetemjöl därför att det var hvitt. Det vore ju mycket

Angående vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m. frestande att uppblanda hvetemjöl, då man här kunde få oförfalskad majsmjöl tullfritt infördt, och jag försäkrar, att kunna mjölnare hitta på något, som de förtjäna på, så göra de det.

(Forts.) Jag yrkar fortfarande bifall till herr Åkerbergs förslag.

Herr Håkanson: Det är uppenbart, att man högst ogärna vill vara sig tulltaxan eller några bestämmelser, som hafva afseende på dess tillämpning, vid det förhållande att en allmän revision af tulltaxan pågår genom en särskildt tillsatt kommitté. Jag skulle därför förstått reservanternas bättre, om de ställt sig på det rena afslagets ståndpunkt, men här är verkligen af nöden, att en förändring i den riktning, Kungl. Maj:ts föreslagit, företages, och då bestämmelserna i Kungl. Maj:ts af utskottet förordade förslag alldeles otvifvelaktigt äro enklare, klarare och lättare att tillämpa än reservanternas förslag, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande betänkande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr Åkerberg, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att rubriken n:o 496 skulle hafva följande lydelse: »496. Oljekakor, äfvensom kakor, hoppresade af sammalet majsmjöl, för så vidt de innehålla minst 20 procent protein, fria».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Åkerberg begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande n:o 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den af herr Åkerberg under öfverläggningen föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 23.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 6 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 111, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen samt i ämnet väckta motioner.

*Angående
den af staten
utöfvade egnahemslånerörelsen.*

På framställning af herr talmannen beslöts, att förevarande utlåtande skulle punktvis företagas till afgörande och att vid behandlingen af punkten 1 öfverläggningen finge omfatta samtliga punkter i utlåtandet, men att yrkanden angående hvarje punkt finge framställas, först då punkten vore föredragen.

Punkten 1.

Med föranledande af Kungl. Maj:ts den 6 mars 1908 till Riksdagen därom gjorda framställning hade utskottet i nu föredragna punkt hemställt, att Riksdagen måtte medgifva, att till egnahemslånefonden finge under hvart och ett af åren 1910—1913 ingå de till statskontoret inflytande ränte- och kapitalinbetalningar å från fonden utlämnade lån.

Grefve Hamilton, Raoul: Onekligen innebär Kungl. Maj:ts proposition väsentliga förbättringar i nu gällande villkor för egnahemslånerörelsen, och man kan icke annat än vara tacksam, att den i hufvudsak biträdts af utskottet. Emellertid har utskottet i en punkt en afvikande åsikt, nämligen beträffande den annuitet, som bör utgå för jordbrukslån. Utskottet föreslår 6 procent, då Kungl. Maj:ts har i sitt förslag upptagit 5 procent, och jag vågar påstå, att Kungl. Maj:t därvidlag har rätt. Utskottet anför såsom motiv för sin åsikt, att en arbetare, som öfvertar ett eget hem, skall kunna vid yngre och kraftigare år vara i tillfälle att bättre amortera sitt lån än när han blir äldre. Utskottet har rätt, för så vidt lånet afser eget hem för hostad, så att inkomsten utslutande är afsedd till att bereda arbetaren tak öfver hufvudet. Men förhållandet blir annorlunda, då lånet gäller jordbruksfastighet. När en arbetare tager emot ett jordbruk, är detta i allmänhet i synnerligen dåligt skick, och han behöfver väl ägna såväl sin arbetskraft som de tillgångar, han kan hafva att använda på förbättring af jorden, för odling af densamma, dränering m. m. och till förkofran af behöfliga inventarier. Först när jorden kommit i häfd, är han lättare i tillfälle att verkställa amorteringar. Därtill kommer, att jordbrukarens barnaskara, då den är ung, är vida dyrbarare att underhålla, än när den hunnit till äldre år. Vi veta mycket väl, att barnen på landet redan vid 12 à 15 år kunna användas i jordbruket och i sin mån bidra till familjens underhåll och till arbetet för att förbättra jorden.

Det finnes äfven ett annat förhållande, som kan vara beaktansvärdt: det torde icke vara för eder, mina herrar, obekant, att med afseende å jordinnehafvet tvenne riktningar göra sig gällande, den ena

Angående
den af staten
utöfvade egnahemslånerörelsen.

(Forts.)

att jorden bör innehafvas med full äganderätt, och den andra att den bör besittas allenast med s. k. tryggad besittningsrätt. Den, som hyllar den sista principen, den sista formen för innehafvandet, förklarar, att en arbetare har lättare att taga jord i besittning, då han slipper att vid tillträdet betala någon del af köpeskillingen, såsom enligt bestämmelserna för egnahemslån föreskrifves, ungefär en sjättedel, och att han har lättare att innehafva jord, därför att han slipper amorteringen och betalar ett årligt arrende, motsvarande en ränta på egendomens värde. Jag hyllar den åsikten, att den rätta formen är den fullständiga äganderätten, och det är äfven den, som omfattats med största kärleken af de arbetare, som vilja innehafva jord. Har man denna uppfattning, bör man också se till, att äganderätten kan förvärfvas så lätt som möjligt; och tydligt är, att det är lättare för en arbetare att förvärfva jord med full äganderätt, därest han har lägre annuitet att utgöra; 5 eller 6 procent spelar därvidlag en viss roll för honom.

Herr talman, jag har icke rättighet att yrka bifall till mitt förslag om förändrad annuitet, förrän vi komma till femte punkten, men skall då göra det.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 2—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

I denna punkt hade utskottet med anledning af Kungl. Maj:ts därom gjorda förslag hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att för den af staten utöfvade egnahemslånerörelse skulle gälla vissa angifna allmänna villkor och bestämmelser.

Mom. 1—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 5.

Ifrågavarande moment lydde i Kungl. Maj:ts förslag sålunda: Statslån, som af Kungl. Maj:t anvisats till beredande af egnahemslån, förräntas efter tre och sex tiondedels procent om året.

Hvad af dylikt statslån icke vid utgången af det år, under hvilket lånet i statskontoret lyfts, blifvit till egnahemslån utlämnadt eller eljest disponeradt, skall till statskontoret inbetalas före utgången af januari månad nästpåföljande år, där ej Kungl. Maj:t, på ansök-

ning, medgifver låneförmedlaren rätt att ytterligare ett år för afsedt ändamål innehafva statslånebeloppet i fråga. Ränta å belopp, som sålunda återbetalas, skall erläggas i den ordning, sista stycket i detta mom. stadgar.

*Angående
den af staten
utöfvade egnahems-
låneslänerörel-
sen.*

(Forts.)

Finnes statslånebelopp vara af låneförmedlare genom aftal, upprätdadt i annan ordning, än i mom. 8 och 9 sägs, eller i strid mot föreskrifterna i mom. 1 och 2, såsom egnahemslånen disponeradt, äge Kungl. Maj:t föreskrifva, att sådant statslånebelopp skall, där ej låneförmedlaren inom af Kungl. Maj:t förelagd tid förmår styrka, att behörigt lånekontrakt angående ifrågavarande egnahemslånen uppgjorts, omedelbart därefter jämte ränta till statskontoret inbetalas.

Af låneförmedlare utbekommet statslån skall, i den mån det samma icke bör inbetalas i sådan ordning, som här ofvan i detta moment sagts, med afseende å återbetalningen delas i två lika stora delar; en amorteringsdel och en stående del.

Å amorteringsdelen erlägges, intill dess densamma blifvit till fullo gulden, vid statslån, som utlämnats till beredande af egnahemslånen för jordbrukslägenheter, en annuitet af fem procent och vid statslån, som utlämnats till beredande af egnahemslånen för bostadslägenheter, en annuitet af sju procent, hvarvid i hvartdera fallet såsom ränta räknas tre och sex tiondedels procent å det oguldna kapitalbeloppet af amorteringsdelen. Amorteringsskyldigheten inträder med fjärde året efter utgången af det kalenderår, under hvilket lånet från statskontoret utbekommit. Intill dess kapitalafbetalningen börjar, erlägges endast föreskrifven ränta å statslånets hela belopp. Därefter erlägges, jämte annuiteten å amorteringsdelen, ränta å statslånets stående del, intill dess jämväl denna lånedel till fullo inbetalts.

Statslånets stående del kan, där ej sådant förhållande, hvarom i mom. 7 här nedan sägs, mellankommer, från statens sida icke uppsägas, förrän amorteringsdelen till fullo guldits, och åtnjuter låneförmedlaren därvid sex månaders uppsägning. I hvarje fall skall likväl den stående delen vara gulden inom fem år, från det sista inbetalningen å amorteringsdelen bort fullgöras.

Ränta och amortering å statslån skall för hvarje år af låneförmedlare till statskontoret inbetalas före utgången af mars månad nästpåföljande år; skolande alltså den första amorteringen verkställas under det femte året från utgången af det år då statslånet lyfts.

För samma moment hade utskottet föreslagit följande lydelse:

Statslån, som af Kungl. Maj:t anvisats till beredande af egnahemslånen, förräntas efter tre och sex tiondedels procent om året.

Hvad af dylikt statslån icke vid utgången af det år, under hvilket lånet i statskontoret lyfts, blifvit till egnahemslånen utlämnadt eller eljest disponeradt, skall till statskontoret inbetalas före utgången af januari månad nästpåföljande år, där ej Kungl. Maj:t, på ansökning, medgifver låneförmedlaren rätt att ytterligare ett år för afsedt ändamål innehafva statslånebeloppet i fråga. Ränta å belopp, som

Angående sålunda återbetalas, skall erläggas i den ordning, sista stycket i den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen. detta moment stadgar.

(Forts.) Finnes statslånebelopp vara af låneförmedlare genom aftal, upprättadt i annan ordning, än i mom. 8 och 9 sägs, eller i strid mot föreskrifterna i mom. 1 och 2, såsom egnahemslån disponeradt, äge Kungl. Maj:t föreskrifva, att sådant statslånebelopp skall, där ej låneförmedlaren inom af Kungl. Maj:t förelagd tid förmår styrka, att behörigt lånekontrakt angående ifrågavarande egnahemslån uppgjorts, omedelbart därefter jämte ränta till statskontoret inbetalas.

Af låneförmedlare utbekommet statslån skall, i den mån det samma icke bör inbetalas i sådan ordning, som här ofvan i detta moment sagts, med afseende å återbetalningen delas i två lika stora delar; en amorteringsdel och en stående del.

A amorteringsdelen erlägges, intill dess densamma blifvit till fullo gulden, vid statslån, som utlämnats till beredande af egnahemslån för jordbruksangelägenheter, en annuitet af sex procent och vid statslån, som utlämnats till beredande af egnahemslån för bostadslägenheter, en annuitet af sju procent, hvarvid i hvarterda fallet såsom ränta räknas tre och sex tiondedels procent å det oguldna kapitalbeloppet af amorteringsdelen. Amorteringsskyldigheten inträder med fjärde året efter utgången af det kalenderår, under hvilket lånet från statskontoret utbekommit. Intill dess kapitalafbetalningen börjar, erlägges endast föreskrifven ränta å statslånets hela belopp. Därefter erlägges, jämte annuiteten å amorteringsdelen, ränta å statslånets stående del, intill dess jämväl denna lånedel till fullo inbetalts.

Statslånets stående del kan, där ej sådant förhållande, hvarom i mom. 7 här nedan sägs, mellankommer, från statens sida icke uppsägas, förrän amorteringsdelen till fullo guldits, och åtnjuter låneförmedlaren därvid sex månaders uppsägning. I hvarje fall skall likväl den stående delen vara gulden inom fem år, från det sista inbetalningen å amorteringsdelen bort fullgöras.

Ränta och amortering å statslån skall för hvarje år af låneförmedlare till statskontoret inbetalas före utgången af mars månad nästpåföljande år; skolande alltså den första amorteringen verkställas under det femte året från utgången af det år, då statslånet lyfts.

Grefve Hamilton, Raoul: Herr grefve och talman! Åberopande hvad jag förut i frågan sagt, och då jag anser, att annuiteten bör för ifrågavarande jordbrukslån utgå med 5 procent, i stället för såsom af utskottet föreslagits med 6 procent, yrkar jag i detta moment bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Odelberg, Theodor: Lika med föregående talare är jag angelägen om att de personer, som behöfva låna penningar för att bilda egna hem, så lätt som möjligt må kunna förvärfva äganderätt till dessa hem. Men innan man har någon erfarenhet, huruvida den

nu bestämda annuitet af 6 procent är för svår att komma ut med, tycker jag, att det är något tidigt att ändra bestämmelserna i detta afseende. Visar det sig, sedan amorteringen å egnahemslånen börjat, att det är för mycket att begära en annuitet af 6 procent, kan det ju vara tid att sätta ned densamma till 5 procent; dessförinnan tycker jag icke det är skäl att göra så. Det är ju angeläget, att de, som bilda egna hem, skola blifva skuldfria så snart som möjligt. Skulle man nu sätta annuiteten till 5 procent, drager det ut nära 40 år, innan halfva skulden blir betald; ty herrarne veta ju, att lånen, som beviljas från egnahemslånefonden, indelas i två delar, en amorteringsdel och en stående del, och det är blott på amorteringsdelen, dessa afbetalningar ske. Efter 6 procent skulle det dröja omkring 30 år, innan nämnda afbetalning skett, då man tager i betraktande, att amorteringen icke börjar förrän med fjärde året efter sedan lånet beviljats; 30 år skulle gå, innan halfva lånet vore betaldt. Det är sannolikast, att låntagaren i yngre år har lättare att förtjäna något bredvid sitt jordbruk, hvarigenom han får medel att betala annuiteterna. Det spelar ej heller någon stor roll, då på det högsta lån, som kan beviljas, eller 5,000 kronor, skillnaden mellan en amortering af 5 procent och 6 procent skulle utgöra 25 kronor.

Jag tycker icke det är värdt att vidtaga förändringar i nu bestående bestämmelser, förrän någon bestämd erfarenhet vunnits, och på denna grund ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Hamilton, Raoul: Jag tror icke det behöfves någon vidare erfarenhet i frågan för att kunna säga, att det är lättare för en arbetare att betala en annuitet af 5 än af 6 %. Den siste årade talaren framhöll, att skillnaden gör endast 25 kronor, och att detta vore en obetydlighet för en person att betala. Ja, mina herrar, för att en arbetare skall förtjäna dessa 25 kronor får han, då han tagit emot ett jordbruk i dåligt skick, troligtvis gå ut på annat arbete, och då försummar han det egna hemmet. Hvarje jordbrukare vet väl, att då jord kommit i häfd genom intensivt jordbruk, är det vida lättare att betala därå hvilande räntor och annuiteter, än då man börjar odla, dränera och sätta den i skick; då är det värst för jordbruksarbetaren.

Den aktade talaren har sagt, att 30 år vore en lång amorteringstid, och att det skulle dröja mer än 30 år, innan halfva skulden vore betald. Det är visserligen sant, men hypotekslånen äro ställda på betydligt längre tid och i hufvudsak afsedda för de större jordbrukarne; dessa lån återigen äro afsedda för arbetare, som i allmänhet ingenting hafva annat än möjligen någon liten besparing och sin arbetskraft.

Jag vågar fortfarande vidhålla mitt yrkande.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jämlikt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på före-

*Angående
den af staten
utfövrade egna-
hemslånerörel-
sen.*

(Forts.)

Angående liggande moments godkännande i enlighet med utskottets förslag samt vidare därpå att kammaren skulle antaga momentet med den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.)

Mom. 6—14.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 15.

Detta moment lydde sålunda:

Till förvärfvande af bostadslägenhet, för hvilken med ständigt och oinskräkt besittningsrätt upplåtits mark, tillhörande Kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen, må egnahemslån tills vidare utgå, utan hinder däraf att låntagaren icke har eganderätt till lägenhetens tomtområde; ägande låneförmedlare att för dylika egnahemslån antaga den säkerhet, de pröfva lämplig.

Herr Afzelius: Jag skall blott yttra ett par ord. Utskottet har afvisat framställningen om att till grund för dessa egnahemslån skulle kunna läggas äfven tomträttsinteckning.

Med hänsyn till frågans nuvarande läge och det försöksstadium, på hvilket tomträtten ännu befinner sig, har jag icke något att erinra mot detta slut; men jag vill vid detta liksom vid ett föregående tillfälle därvid göra den reservationen, att detta slut icke kan betraktas såsom definitivt. Egnahemslånen äro afsedda dels för jordbrukslägenheter och dels för bostadslägenheter; i afseende å jordbrukslägenheterna bör icke tomträtten användas, men med afseende å bostadslägenheter är förhållandet ett annat. Där tror jag den kan och bör komma i fråga, och därför anser jag, att utvägen att till grund för lånen lägga tomträttsinteckningar icke kan eller får vara utesluten. Såsom sagdt, har jag för närvarande icke något yrkande att göra.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande moment hemställt.

Återstående del af punkten 5.

Godkändes.

Punkterna 6 och 7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 6 och 8 i

denna månad bordlagda utlåtande n:o 112, i anledning af väckta motioner angående upphäfvande af gällande bestämmelser om försäljning af mindre kronoegendomar samt om utredning angående kronoegendomars styckning och upplåtande till egna hem, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och bevillningsutskottets den 6 och 8 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 14, i anledning af väckt motion om årlig ersättning till förra innehafvaren af Gagnbro gästgifveri i Stora Tuna socken, Mina Pålman, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo lagutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 59, i anledning dels af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vård af enskildes skogar inom Gottlands län samt en inom Riksdagen i ämnet väckt motion, dels ock af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelse inom Gottlands län, till förordning angående skogsvårdsafgifter inom Gottlands län och till förordning angående ändrad lydelse af 4 och 5 §§ i kungl. förordningen den 24 juli 1903 angående skogsvårdsafgifter.

På framställning af herr talmannen beslöts, att förevarande utlåtande skulle punktvis företagas till afgörande och hvarje punkt sålunda, att först föredroges utskottets däri intagna lag- eller författningsförslag paragrafvis med slutmening, ingress och rubrik sist, samt därefter utskottets hemställan, äfvensom att af förslagens text icke skulle uppläsas andra delar än de, beträffande hvilka uppläsning begärdes.

Härpå företogs utlåtandet till afgörande i nu beslutad ordning, och biföll kammaren därvid hvad utskottet hemställt.

Föredrogos ånyo lagutskottets den 6 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 60, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående dels förslag till lag om besittningsrätt på längre tid till kronan tillhörig jordegendom, dels ock utredning om hvilka nya former för upplåtelse af jord från stat eller kommun till enskilde må vara särskildt ur social synpunkt påkallade m. m.

Ifrågasatt besittningsrätt på längre tid till kronan tillhörig jordegendom.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft en inom Andra Kammaren af friherre *Theodor Adelswärd* afgifven, till utskottet hänvisad motion, n:o 101, däruti, med åberopande af motiveringen till en annan af samme motionär vid 1908 års riksdag afgifven motion, n:o 93, afseende ändring i bestämmel-

Ifrågasatt besittningsrätt på längre tid till kronan tillhörig jord-egendom.
(Forts.)

serna angående försäljning af mindre kronoegendomar, hemställts, att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning och framlägga förslag till Riksdagen om lag angående besittningsrätt på längre tid af kronan tillhörig jordegendom på grundval af nu gällande bestämmelser om stadgad åborätt och i öfverensstämmelse i tillämpliga delar med för stadssamhällen gällande lag om tomträtt,

äfvensom en inom Andra Kammaren af herrar *Karl Staaff, Joh. Ström, J. Bromée, G. Lindgren* i Islingby, *Jakob Pettersson, S. H. Kvarnzelius, Th. af Callerholm, Victor Moll, K. G. Karlsson, Johan Ericsson, G. Jansson, Ernst Beckman, Karl Starbäck, Carl Carlson Bonde* och *Fridtjuv Berg* afgifven, likaledes till utskottet hänvisad motion, n:o 128, däruti hemställts, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta allsidigt utreda, hvilka nya former för upplåtelse af jord från stat eller kommun till enskilde må vara särskildt ur social synpunkt påkallade och lämpliga, samt därefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Fahlbeck: Det föreliggande förslaget kan väl, i en form, hvori det framträd, synas vara af mindre vikt, men det ämne det behandlar — eller *kronans jordpolitik* — är visserligen icke en sak af ringa betydelse. Jag skall därför tillåta mig yttra några ord angående detsamma och hvad därtill hör.

Motionärerna förmena, att en undersökning bör göras för att tillse, huruvida icke möjlighet finnes för en tryggad besittningsrätt till jorden i annan form än fullständig äganderätt. Utskottet för sin del svarar, att det icke vill veta af någon annan form och att undersökningen förty är obehöfelig. Denna utskottets åsikt kulminerar i de ord, som återfinnas på sidan 11 i utlåtandet, där det säges, att »då de väckta motionerna enligt utskottets mening synas rikta sig emot den gängse uppfattningen, att landets väl bäst befordras genom att idkarne af jordbruk såvidt möjligt utgöras af själfägande bönder, som i sin äganderätt hafva värnet för sin oberoende, själfständiga ställning, får utskottet» o. s. v.

Enligt min mening råder det misstag på båda sidor, såväl hos motionärerna som hos utskottet. Motionärerna utgå från vissa missförhållanden beträffande bönderna och deras hemman. Särskildt är det de kända förhållandena i Norrland, som framkallat deras förslag. Det är bolagen, som bära skulden för allt det onda, som där förekommit, och det är ju alltid, kan man säga, en tacksam sak att taga bolagen för hufvudet och skylla dem för alla de missförhållanden, som verkligen förefinnas. Men enligt min åsikt ligger det något annat där bakom, som icke berörts, men som i sin ord-

ning vållat, att bolagen blifvit ägare till så stor del af den norr-^{Ifrågasatt be-}ländska jorden, och det är *skuldsättningen*. Kan man på något sätt ^{sittningsrätt} förhindra, att böndernas hemman belastas med en öfvermåttan stor ^{på längre tid} skuldbörda, är faran icke stor, att bolagen skola blifva de varulfvar, ^{tillhörig jord-} som man nu påstår dem vara. Det är den stora skuldsättningen, ^{egendom.} en skuldsättning nämligen så betydlig, att den icke under en generation kan afplanas, som är den egentliga orsaken till att bönderna så villigt sålt sin jord till bolagen och öfver hufvud till alla de missförhållanden, som råda i afseende å bondejorden icke blott i Norrland utan öfverallt i vårt land. Saken är nämligen den, att, på grund af den lika arfsrätten, som infördes under förra århundradet, vid hvarje tillfälle, då ett hemman gått i arf, hemmanet antingen skiftats eller, hvad vanligare är, en af arfvingarna fått utlösa den eller de andra, med den följd, att egendomen öfvermåttan skuldsatts. Sker nu detta i en landsända, där afkastningen är så stor, att ägaren förmår afplana skulden under sin lifstid, betyder det ingenting — och så kan förhållandet vara i Skåne — men i de öfriga delarna af landet är ej afkomsten så stor, att sådant låter sig göra, hvaraf följer, att skuldsättningen där blifver permanent. Detta är orsaken till de flesta missförhållanden beträffande böndernas egendom likasom det äfvenledes, enligt min uppfattning, är en väsentlig orsak till emigrationen. Om man därför vill råda bot för nämnda missförhållanden, må man då först vända sig mot skuldsättningen.

Men motionärerna taga äfven därutinnan fel, att de anse ett och samma botemedel hjälpa för alla, nämligen en besittningsrätt, som icke är full eganderätt, en besittningsrätt, som på något sätt inskränker ägarens förfogande öfver jorden, således också med afseende å skuldsättningen. Men det är alldeles säkert, att här råda icke likartade förhållanden. Det är oriktigt att sammanställa dessa små jordbrukare, som vi kalla för egnahemsbrukare, med de större jordbrukarne. Ty för dessa smärre anser jag, i likhet med utskottet, att full äganderätt är den rätta formen för besittning. Den, som förra året åhörde förhandlingarna vid småbrukarkonferensen, erhöll det mest lifliga intryck af den vikt dessa småbrukare sätta på den fulla eganderätten. Det vore ett fullkomligt misstag att söka på något sätt rubba detta åskådningssätt, under förmenande att det allenast är en fördom. Man kommer ej till rätta med sådana fördomar genom att blott så kalla dem; man måste fastmera gifva akt på dem och därefter rätta sig. För öfrigt är det lilla jordbruket icke utsatt för de kalamiteter, som i regeln träffa det större jordbruket, i det att här vid arfskifte icke förekommer någon delning, helt enkelt af den anledning, att denna lilla jordlott icke kan delas. Och visserligen är den från begynnelsen behäftad med stor skuld, men i händerna på driftigt folk afkasta dessa småbruk så mycket, att hvarje innehafvare under sin tid kan afplana skulden, som således icke behöfver blifva permanent från släktled till släktled, såsom

Ifrågasatt besittningsrätt på längre tid till kronan tillhörig jord-egendom.

fallet är vid de större jordbruken. Därför bör man förfara olika för de olika slagen. För småbruken bör besittningen vara full äganderätt. Men frågan är: kan icke beträffande det större jordbruket utfinnas någon annan besittningsform?

(Forts.)

Staten har för närvarande, såsom vi veta af statsutskottets betänkande n:o 112, ej mindre än 690 egendomar till afsalu, hvilka äro så pass stora, att de gifva ett årligt arrende af intill 600 kronor, det är således ganska försvarliga bondeegendomar. Skola de nu på vanligt sätt säljas, råka de in under precis samma förhållanden som den öfriga bondejorden. De blifva efter hand intecknade upp till skorstenarna och alla de missförhållanden, hvaröfver nu klagas, komma att inträffa likaväl med dem som med den öfriga jorden. Det synes mig därför, som om det vore en stor sak att söka utfinna någon form, hvarigenom man beträffande dessa jordegendomar skulle kunna skapa en modern åborätt, som ersatte den gamla, och som tryggade innehafvaren fullständigt lika mycket, som om det vore äganderätt, men förhindrade honom att skuldsätta sig så, som den själfägande gör. Det är i själfva verket så, att man i närvarande tid inom hela den germaniska världen söker med ljus och lykta efter något sätt att, som det heter, konservera bondeståndet, och detta arbete går ut på att finna någon form af jordbesittning, hvarigenom skuldöfverlastning förekommes. Som bekant, har man i Tyskland försökt detta genom det s. k. *Anerbenrechts*-institutet, hvarigenom jorden öfvergår från fadern till en af sönerna, ej alltid den äldste, eller till en af mågarne i huset, den, som kan anses mest lämplig, medan de öfriga barnen få blott någon liten del af arvet, men icke så mycket, att den, som öfvertager egendomen, behöfver börja med stor skuldsättning. Sådant är det sätt, hvarpå man i Tyskland och Österrike försökt ordna saken. Det är väl möjligt, att detta icke skulle passa så bra för oss, oaktadt vi i äldre tider faktiskt haft det så. Men då vi ännu ha kvar visserligen såsom en förkrympt kvarlefva endast denna åborätt, vore det icke skäl att företaga en undersökning, om icke uti den kunde ingjutas nytt lif? I första rummet skulle man taga reda på, hvarför åborätten icke visat sig lifskraftig och hvad anledningen därtill månne vara, samt därefter se till, om icke möjligen något skulle kunna göras för dess reformerande. Ty, mina herrar, då kronan afhänder sig så mycket jord som den gör, bör man väl i fråga om dessa större jordegendomar söka om möjligt utfinna en sådan besittningsform, som utan att kränka äganderätten samtidigt bevarar brukarne från att försjunka i samma skuldsättning, som trycker alla andra hemmansägare. Det är icke några radikala eller revolutionära tankar, som ligga i detta, såsom utskottet synes förmena; det är tvärtom den mest konservativa af alla, det är tanken att konservera vårt bondestånd.

Jag har emellertid, som frågan nu ligger, icke något yrkande att göra, men jag har velat uttala denna uppfattning rörande kronans jordpolitik.

Herr Afzelius: Jag skall icke söka följa den föregående talaren öfver hela det fält, han plöjde, utan ber att få inskränka mig till den fråga som föreligger. Den är viktig nog, den är stor nog, det är frågan: under hvilken form skall man upplåta dessa egna hem för jordbruk, huru skola kronan och samhällen förfara, när de upplåta jord för detta ändamål? Jag säger egna hem för jordbruk, därför att, när det gäller rena bostadslägenheter, detta är en fråga, som jag tror ej faller inom ramen för detta betänkande; med afseende å dessa torde tomträten vara den lämpligaste och bästa formen för upplåtelsen. Frågan är här, hvilken form må vara den lämpligaste och bästa för upplåtande af egna hem till jordbruk, s. k. småbruk.

*Ifrågasatt be-
sättningsrätt
på längre tid
till kronan
tillhörig jord-
egendom.*

(Forts.)

Nyttjanderätt till jord gifver naturligtvis brukaren en afsevärd förmån, om villkoren äro rimliga och billiga; och genom den lagstiftning, som Riksdagen antog i fjol, ha vi ju sökt att ställa brukaren bättre och själfständigare, mer tryggad i förhållande till jordägaren än förr. Vi hafva sökt att göra ställningen såsom arrendatorer mer eftersträfvansvärd. Men, därom är man nog i allmänhet ense, — endast på denna grund, på grundvalen af den *vanliga* nyttjanderätten, kunna vi icke bygga egna hemsrörelsen; därtill fordras något mera. Man begär äganderätt. Hvarför? Det är ju ganska naturligt därför att idén, den bärande tanken i hela denna rörelse är just den, att den person, åt hvilken jorden upplåtes, skall lägga ned hela sin arbetskraft och hela sin omtanke, för att icke säga hela sin själ, på att drifva upp detta stycke jord och dess alstringskraft, till bätnad för honom själf och hans närmaste och därmed också för hela vårt land. Men man kan icke begära att han skall göra det så som det bör ske, med mindre han äger visshet om att det, som han åstadkommit genom sin omtanke och sitt arbete också kommer honom och hans närmaste till godo och att icke förr eller senare någon annan kommer och tager allt detta ifrån honom. Att man här vill ha den fulla eganderätten beror ingalunda på någon rättstradition, någon slags juridisk schablon, utan grundas helt enkelt på en betraktelse af sakens och människans natur.

Men å andra sidan säger man: skall staten alldeles uppgifva sin rätt till denna jord, skall staten om den en gång behöfver den, nödgas köpa den tillbaka, skall staten, ställa sig utanför allt inflytande på egendomens framtida användning? Det bär emot. Därför ställa motionärerna upp problemet: kunna vi icke förlika dessa motsatta intressen och ställa det så, att å ena sidan egna hemsrörelsen kraftigt befordras, men å andra sidan kronan — kommunerna lämnar jag ur räkningen, de spela ej här någon roll — kronan bevarar ett fortfarande inflytande och tillvaratar sina ekonomiska intressen.

Problemet är i sanning svårt.

Motionärerna anvisa två vägar, hvilka man skulle kunna gå. De falla sig båda naturliga. Den ena vägen är att *stärka nyttjande-*

Ifrågasatt be- rätten, så att den kan tjäna till underlag för det egna hemmet. Den
sittningsrätt andra vägen är att försvaga eller *inskränka äganderätten* till förmån
på längre tid för kronan, som lämnar den från sig.
till kronan * Förstdå: stärkanyttjanderätten. Påhvad sätt? Man hänvisar till två
tillhörig jord- förebilder. Den ena är åborätten, den gamla åborätten. Den föregående
egendom. talarensade visserligen, att han för egnahemspraktiken icke ville förorda
(Forts.) åborätten, men däremot för det stora jordbruket ville han göra det.

Som jag sagt, skall jag icke gå in på den stora frågan, jag skall hålla mig till denna. Men hvad själfva åborätten beträffar, kan man väl säga, att den blifvit pröfvad och befunnits otillfredsställande. Den är det lika mycket från kronans synpunkt — den har icke beredt kronan någon verklig nytta — som från innehafvarens synpunkt, ty trycket af de band, den pålägger honom, har visat sig verka förlamande. En jämförelse mellan innehafvare af själfägande jord och af åbohemman talar klart i det stycket. Ja, säger man nu, det må vara, men vi vilja ej hafva denna gamla åborätt, man måste hitta på något annat i samma stil! Det är lätt att säga »hitta på!» Man bör åtminstone antyda, i hvilken riktning det skall gå! För min del tror jag detta institut vara behäftadt med ett inre fel, som är letalt och ej kan hjälpas. Rättsförhållandet är för obestämmt, osäkert. Man hänvisar på främmande institut såsom *anerbenrecht*. Jag har ingen tro på att man kan importera dylika institut, som äro förenade med ett djupt ingripande på familjerättens område.

Jag tror ej, att jag behöfver uppehålla mig med kritik af åborätten såsom lämplig form för dessa upplåtelse, då såväl den föregående talaren som utskottet och äfven reservanterna tyckas vara ense i att icke åborätten är det som bör eftersträffas i fråga om egnahemsrörelsen.

En annan starkare nyttjanderätt är tomträten. Otvifvelaktigt är den mera att tala om. Såsom jag nyss sagt, när det gäller rena bostadslägenheter, är jag med därom. Där är tomträten ett lämpligt institut. Men äfven i fråga om dessa småbruk skulle den ha den stora fördelen framför hvarje annan af de former, som proponerats, att rättsförhållandet blir fullt klart och bestämt. När tiden är ute, går jorden tillbaka till upplåtaren, kronan. Därom blir ej tu tal. Innehafvaren vet, hvad han har att rätta sig efter. Men just detta att, när tiden är ute, jorden skall återställas, gör denna upplåtelseform här för svag. I fråga om bostadslägenheter är tomträten lämplig därför, att man där har att ställa jämförelsen med en vanlig hyresgäst, en person, som hyr hos annan. För den mängd människor, som nu äro hänvisade att hyra i andras hus, måste det framstå såsom en stor fördel att i stället blifva tomträttshafvare. Det är en helt annan och bättre ställning än en hyresgästs. Men när det gäller jordbruk, har tomträten ej samma raison d'être. Här fordras något annat. Tomträten, begränsad till viss tid, kan icke

hos tomträttshafvaren alstra den drifvande kraft, som är nödvändig, om man skall vinna det mål, man satt sig före.

Således -- dessa försök att vidga nyttjanderätten tror jag icke föra till målet. På den vägen kommer man icke fram.

Men att inskränka äganderätten, kan icke den vägen anlitas? Gif det allmänna återköpsrätt! säger man. Låter man kronan få återköpsrätt, vinner man båda sina syften. Hvad menar man med återköpsrätt? Med återköpsrätt måste menas rätt för den som öfverlåter jorden att mot på förhand bestämda villkor få köpa egendomen åter af den som förvärfvat den. Alla framtida ägare skola vara underkastade denna inskränkning i sin äganderätt. Skall det vara någon fördel med återköpsrätten, är det alldeles klart, att dessa villkor måste vara vida gynnsammare för den till återköp berättigade än de, som skulle kunna betingas på frivillighetens väg. Nu vill jag icke neka till att, om man skulle kunna fastställa en återköpsrätt, som blott kunde göras gällande, ifall dessa småbruk hölle på att förvandlas till någonting annat, som icke vore afsedt, då skulle man kunna tala om saken. Men jag tror icke, att det skall lyckas att på det sättet för lång tid framåt specifikt fastställa de fall, då återköpsrätt skulle kunna utöfvas. En sådan begränsning är heller icke ifrågasatt, utan hvad man vill ha är en allmän återköpsrätt. Den är emellertid efter min uppfattning af ondo, ty, såsom jag framhöll, återköpan det måste alltid kunna ske på vida billigare villkor, än som kunna betingas i den öppna marknaden. Därför måste utöfningen af återköpsrätten, när den kommer, kännas som en stor hårdhet af den, som träffas därpå. Och denna ovissa utsikt, att den skall kunna komma, detta damoklessvärd, som hänger öfver ägarens hufvud, måste ovillkorligen verka förlamande på hans vilja och förmåga att öka värdet af sin egendom. Ty han har ju ej det ringaste intresse att öka värdet utöfver den gräns, som bestämmes af återköpsrätten. Hvad han däröfver gör kanske blir bortkastadt. Det gör han för en annan.

Däremot är det efter min uppfattning icke någon betänklighet förenad med att inrymma kronan en förköpsrätt. Hvad menas med det? Förköpsrätten skulle innebära, att kronan skulle hafva rätt att framför hvarje annan köpa egendomen till det pris, som denne andre ville betala. Denna förköpsrätt skulle således förhindra, att någon kunde tvinga sig till att blifva ägare af den upplåtta marken. Jag tror, att denna förköpsrätt skulle göra all erforderlig tjänst för att förekomma, att jorden droges till främmande ändamål. Ja, säger man, men det kostar, det blir förfärligt dyrt. Staten skulle utplundras, säga reservanterna. Så illa tror jag icke det blefve. Ty blotta tillvaron af denna förköpsrätt skulle utesluta planer på att använda dessa jordlotter t. ex. för en storindustri, då man ju visste, att sådant alltid kunde förhindras och att sådana beräkningar alltid kunde korsas. Naturligtvis blir det alltid dyrare, än om man får taga området från ägaren för en ringare summa, än det är

Ifrågasatt besittningsrätt på längre tid till kronan tillhörig jord-egendom.
(Forts.)

*Ifrågasatt be-
sittningsrätt
på längre tid
till kronan
tillhörig jord-
egendom
(Forts.)*

värddt. Men det är ej meningen med förköpsrätten, att den skall bereda staten en fördel på ägarens bekostnad, meningen är endast, att staten skall kunna hålla andra ifrån det.

Efter min mening äro sålunda de båda intressen, som här möta — hänsyn till lägenhetshafvarens trygghet och till kronans ekonomiska fördel — i viss mån oförenliga, de kunna icke båda på en gång fullt tillgodoses. Man måste låta det ena intresset stå tillbaka för det andra; man måste välja. Men om vi nu vilja — och det är ju just det, som vi vilja —, att dessa tusenden, åt hvilka jord skall upplåtas för egna hem, skola känna sig verkligt rotfästa i den svenska jord, där de bygga och bo, då finnes det enligt min mening icke annan utväg, än att ställa det så, att de också verkligen kunna kalla den jorden för sin.

Af dessa skäl, herr talman, är det naturligt, att jag icke har annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Fahlbeck: Blott ett par ord med anledning af hvad den siste ärade talaren anförde. Han har i synnerhet uppehållit sig vid återköpsrätten och förköpsrätten, d. v. s. med andra ord kronans rätt i förhållande till sin en gång afhända jord. Han kan hafva fullt skäl att göra det, därför att motionärerna så starkt betonat denna sida i sina framställningar. Men hvarför hafva de gjort detta? Återigen af fruktan för bolagen, bolagen, som äro det spöke, som kommer en del människor att se syner midt på ljusa dagen. Det är uteslutande med hänsyn till den möjligheten, att bolagen skulle köpa upp några af dessa småbruk, som de sysselsatt sig så mycket med förköpsrätt och återköpsrätt. Jag har ej intresserat mig för den sidan af saken, ty jag tror ej, att det föreligger någon fara i det afseendet; allra minst beträffande småbruken.

I afseende på dessa småbruk har jag för öfrigt hela tiden sagt, att fullständig äganderätt otvifvelaktigt är den enda riktiga besittningsformen. Men beträffande de större jordbruken står jag alltjämt frågande och spörjande: skall det icke vara möjligt att finna någon form, som medgifver tryggad besittningsrätt, men på samma gång förhindrar vissa af den fulla äganderättens skadliga verkningar, nämligen skuldsättning och delningar vid arfskiften, ty äfven de äro ofta till stor skada. Det är ett spörsmål, som sysselsätter hela den vetenskapligt bildade världen på detta område, icke hos oss så mycket kanske som framför allt i utlandet.

Och hvad åborätten beträffar, är det alldeles riktigt, att den spelat bankrutt. Att den uteslutande skulle bero på formen för besittningen, såsom den siste talaren anförde, har jag dock litet svårt att tro. Det finnes många andra omständigheter, som kunna inverka härvidlag, däribland icke minst den lika arfsrätten. Kanske är det sedan dess införande i midten på 1800-talet, som åbohemmanen blifvit så dåligt skötta och institutet råkat på förfall. Det skulle

vara intressant att veta, om denna gissning — något annat kan det ej vara —, har faktisk grund för sig eller icke. Ty den omständigheten, att jordbrukaren ej äger sin jord, innebär ej något hinder för en god skötsel. Det sitter i Skåne på Lunds domkyrko-hemman — arrendatorer — »mannar», som de där plåga kallas hvilka äro lika ansedda som själfägande, sköta sin jord med samma intresse och samma skicklighet som de och hafva en synnerligen god ekonomisk ställning. Jag undrar, om icke det visar, att äganderätten icke är det afgörande, utan att det kan vara andra förhållanden, som vålla, att åbobönderna i landets andra delar ha det illa. Jag önskar att man en gång ville undersöka detta.

För närvarande har jag emellertid intet annat yrkande att göra än på bifall till utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kam-maren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets memorial n:o 136, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret; äfvensom

lagutskottets utlåtande n:o 58, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till strafflag för krigsmakten m. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

grefve *Douglas* under ytterligare 3 veckor,

herr *Folin* under tiden 11—20 innevarande månad,

» *Stephens* under 3 veckor fr. o. m. den 12 i denna månad,

» *Hedenlund* fr. o. m. den 12 i denna månad under återstående delen af innevarande års Riksdag,

de båda sistnämnde på grund af ingifna läkarintyg, så lydande:

Att bruksägaren *J. S. F. Stephens* till följd af en betydlig kraft-nedsättning + neurastheni är i största behof af hvila och luftom-byte, samt att han på denna grund är urståndsatt att delta i det för detta år återstående riksdagsarbetet, intygas på heder och sam-vete

Stockholm den 2 maj 1908.

Harald Sundberg.

Leg. läkare.

Lördagen den 9 Maj.

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare *A. Hedenlund* på grund af sjukdom (Rheumatismus) är i behof af tjänstledighet från den 10 dennes i och för genomgående af behandling vid utländsk kurort, intygar

Stockholm den 3 maj 1908.

John Sjöqvist
Med. doktor, docent.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare, generalkonsuln *Edv. Fränckel* af febersjukdom t. v. är förhindrad deltaga i Riksdagens förhandlingar, intygas

Stockholm 9 maj 1908.

Arthur Fürstenberg.
Leg. läk.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,38 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.